

BEVNA
KJIZNICA
CELJE

RUDAR

ČASOPIS PREMOGOVNIKA VELENJE, ŠTEVILKA 6, OKTOBER 1996, LETO XXX

Letna proizvodnja na štirih odkopih

V letu 1996 smo načrtovali proizvodnjo v višini 3.920.000 ton premoga v 248 delovnih dneh. Značilnost letošnjega delovnega načrta je bila sorazmerno kratka predvidena dolžina odkopne fronte, in sicer 450 metrov. To pomeni obratovanje v povprečju manj kot pet odkopov. Poleg tega so letos odkopne plošče v premogovniku sorazmerno dolge, saj je bilo skozi vse leto predvidenih samo šest predstavitev odkopne opreme.

Pri doseganju proizvodnje v letošnjem letu je zaradi boljših rezultatov na odkopih v Škalah prišlo do zamika začetka odkopavanja na odkopih v jami Pesje in v jami Preloge. Zaradi tega je proizvodnja iz jame Škale bistveno večja, kot je bilo predvideno, saj je delovni načrt za leto 1996 v prvih devetih mesecih presežen za več kot 320.000 ton oziroma 57 %.

To je v smislu čimprejšnjega zaključevanja jame Škale zelo dobro, predstavlja pa velik problem pri zagotavljanju načrtovane kakovosti prodanega premoga, saj na odkopih v Škalah pridobivamo pretežno talninski premog, ki je zelo slabe kakovosti.

Zato se dogaja, da predvsem premog za Termoelektrarno Šoštanj ne dosega kurilne vrednosti 9800 kJ/kg, ki je dogovor-

jena s pogodbo. Zato je ena od bistvenih nalog, ki nas čakajo do konca leta, doseči načrtovano kurilno vrednost premoga.

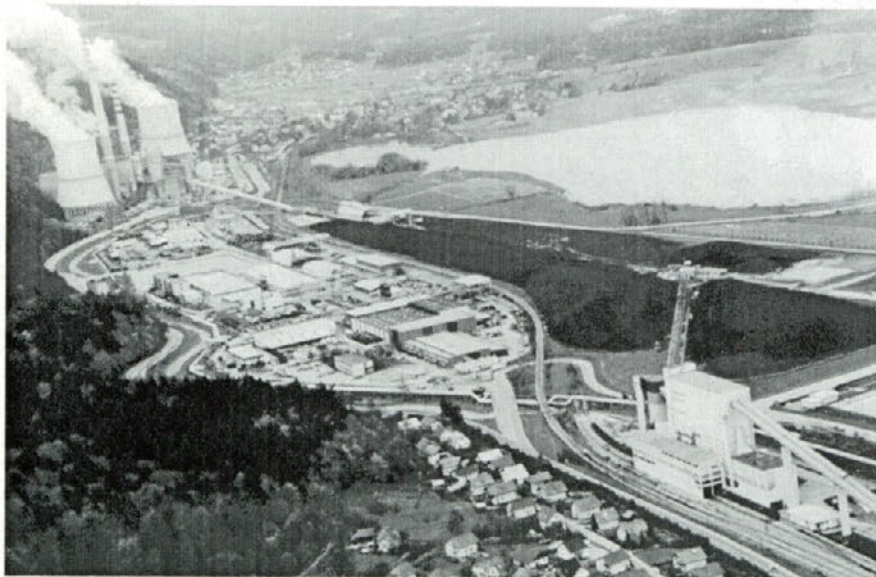
Do konca leta moramo za izpolnitev letnega delovnega načrta odkopati še okoli 600.000 ton premoga, kar pri normalnem obratovanju odkopov ne bi smelo predstavljati posebnih težav. Kljub težavam z deponijo ostaja letni delovni načrt nespremenjen, saj pri prodaji v Videm in v široko potrošnje ne pričakujemo bistvenih odstopanj od načrtovane.

Za leto 1997 nam je ELES poslal predlog količinskega obsega proizvodnje, ki je enak kot letošnji, kar pomeni okvirno 3.720.000 ton premoga za proizvodnjo električne in toplotne energije. Na drugih področjih oddaja premoga še ni potrjena, vendar ne pričakujemo bistvenih odstopanj od tega, kar bo doseženo letos. To pomeni, da bo okvirni obseg proizvodnje tudi v naslednjem letu 3,9 milijona ton.

Aktivnosti za letni delovni načrt tečejo tako, da je poleg delovnega koledarja usklajena že tudi količina proizvodnje v posameznih področjih jame in odkopna fronta v celoti. V oktobru in novembru nas čakajo še aktivnosti pri usklajevanju števila zaposlenih v naslednjem letu, priprava načrta porabe materialov in storitev, priprava načrta koriščenja amortizacije, rudarskih škod, raziskav in še kaj. Hkrati pa poteka tudi ažuriranje desetletnega delovnega načrta.

Vse aktivnosti potekajo tako, da bo predlog delovnega načrta za leto 1997 pripravljen do konca leta in ga bo upravni odbor lahko obravnaval in potrdil.

Marjan Kolenc, tehnični direktor

Ljudje, znanje, oprema - pogoji za dobre rezultate

Visokoproduktivni odkopi

Leta 1991 smo v premogovniku začeli uvajati najsodobnejšo odkopno opremo. Njen zagon je terjal veliko priprav in v petih letih so bili na tako imenovanih visokoproduktivnih odkopih, torej odkopih, ki so opremljeni s to opremo in temu primerno organizirani in vodeni, doseženi izjemni rezultati. Takšen odkop, delavci, oprema na njem pomenijo za podjetje mnogo: načrtovanje, investicijo, vodenje, organizacijo dela, izobraževanje, zagon, delo, varnost, rezultate, posledice, vzdrževanje in servisiranje... Z vseh teh vidikov smo proizvodnjo na visokoproduktivnih odkopih skušali osvetliti z različnimi sogovorniki!

Ljudje ustvarjajo dobre rezultate

Rudar: "Na kolikih odkopih poteka proizvodnja premoga v velenjskem premogovniku in kaj pomenijo visokoproduktivni odkopi?"

Hudej: "Danes imamo v premogovniku štiri odkope in 378 metrov odkopne fronte. Med njimi je en visokoproduktiven odkop v Jami Škale, to je odkop Š I/4, drugi je v jami Pesje, to je odkop kota +25/C, tretji pa bi lahko bil odkop v južnem krilu jame Preloge, ki ima približno enake pogoje in dolžino fronte, nima pa enako dobre odkopne opreme. Četrti odkop je odkop E, ki je dolg 66 metrov, in poteka pod krovno, zato ne more dosegati tako dobrih rezultatov.

Fenomen visokoproduktivnega odkopa smo najbolj spoznali v decembru 1994, ko smo na odkopu kota +25/B v jami Pesje dosegli rekordno dnevno proizvodnjo 8.000 ton premoga, deset dni kasneje 9.000 ton in kmalu po novem letu 9.500 ton. Od takrat naprej ima v našem premogovniku pojem visokoproduktivni odkop točno določen pomen in vsi vemo, kaj pomeni.

Odkop na koti +25/B je bil voden že z razvojem opreme, izdelavo projekta, tako da so bili v njegovo pripravo vključeni strokovnjaki razvoja, projektive, elektrostrojnega sektorja in operativne proizvodnje. To je bil dosedaj eden najboljših izpeljanih projektov od začetka do konca. Pričakovani rezultati pa so bili celo preseženi.

Od takrat naprej se pogovarjamo o visokoproduktivnem odkopu takrat, kadar

imamo na razpolago tako dobro opremo, kot je bila na tem odkopu. To pa pomeni dovolj zanesljivo ščitno podporje ter odkopne in smerne transporterje zadnje generacije.

Na isti etaži, kot je bil odkop na koti +25/B v jami Pesje, je sedaj odkop C, kjer je že filozofija postavljanja odkopa narekovala enake rezultate. V tem času smo tudi v jami Škale prišli do etaže v KTU področju, kjer je bil odkop Š I/4 opremljen z enako opremo.

18. septembra letos sta bila dosežena na teh dveh odkopih nova najboljša proizvodna rezultata: na odkopu Š I/4 10.300 ton, na odkopu na koti +25C pa 10.000 ton, kar je skupaj na okoli 200 metrih odkopne fronte 20.300 ton premoga na dan. Ta rezultat je fantastičen tudi v svetovnem merilu."

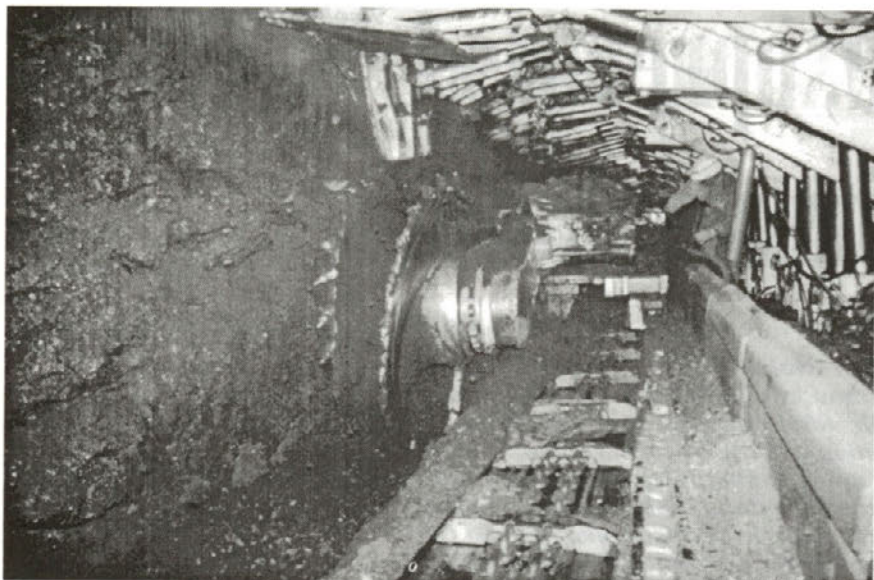
Rudar: *Kako takšen način odkopavanja vpliva na naslednje etaže?"*

Hudej: "Včasih je tako visoka proizvodnja na enem odkopu povzročila v naslednjih dneh nekaj zastojev. Danes na odkopu s tako dobro opremo proizvodnja teče nemoteno, odkopljemo premog, ki je predviden s projektom. Tudi na naslednjih etažah zaradi tega ni nobenih posebnosti ali težav. Vse izkušnje, ki jih pri takšni proizvodnji dobimo, uporabimo pri načrtovanju odkopavanja na naslednjih etažah. Zanimivo je, da smo maksimalno proizvodnjo na teh odkopih v zadnjih šestih letih povečali za trikrat."

Rudar: *"Takšno proizvodnjo omogoča oprema in jo dovoljujejo pogoji v jami."*

Marjan Hudej, pomočnik tehničnega direktorja za proizvodnjo

Na visokoproduktivnem odkopu

Verjetno pa mora temu slediti tudi organizacija dela in, seveda, ljudje, ki delajo na teh odkopih?"

Hudej: "Seveda nismo dosegli tako dobrih rezultatov takoj, ko smo opremo dobili. Treba je bilo razmisliti o optimalnem projektiranju etaže, optimalnih dolžinah odkopa, ustrezni kadrovske zasedbi in vzdrževanju, ki bo zagotavljalo zanesljivo obratovanje opreme. Največ pa smo dosegli z razvijanjem miselnosti, da z opremo za visokoproduktivne odkope moramo dosegati dobre proizvodne rezultate. Delavci so to miselnost sprejeli. Danes vedo, da lahko s požrtvovalnim delom in prizadevanji sami najbolj vplivajo na dobro proizvodnjo.

Lahko rečem, da gre celo za nekakšno tekmovanje med delavci na teh odkopih. Dejstvo pa je tudi, da je organizacija dela na visokoproduktivnih odkopih tako dobra, da vsakdo ve, kaj je njegovo delo in do zastojev zaradi neorganiziranega dela ne more priti. To se je v preteklosti namreč pogosto dogajalo."

Rudar: "Ali so delavci, ki delajo na visokoproduktivnih odkopih, posebej usposobljeni za to delo?"

Hudej: "Delavci na teh odkopih imajo osnovno izobrazbo, ki je potrebna za delo v premogovniku, odkopno moštvo pa ne more biti samo sestavljeno iz ljudi, ki imajo ustrezno znanje za svoje delo. Odkopno moštvo se ustvari v daljšem obdobju in za to so zelo pomembni neposredni vodje. Tu ima pomembno vlogo obratovodja, ki mora delavce nenehno spodbujati in prepričevati, da so sposobni doseči dobre proizvodne rezultate na varen način in v skladu z dokumentacijo. Pomemben je prispevek poslovodij, ki morajo biti aktivni, motivirati delavce in imeti občutek za usklajevanje vseh zahtev, predvsem glede maksimalne organizacije dela, varnosti in dobrih proizvodnih rezultatov.

Vse to mora usklajeno delovati v daljšem časovnem obdobju. Kajti v premogovniku je pomembno, da visoka proizvodnja na odkopu ni enkraten dogodek, ampak je kontinuirano visoka cel mesec ali še dlje. Tako je, na primer, v septembru, ko sta bila zabeležena ta izredna rezultata, bilo na odkopu C povprečno na dan odkopanih 7.500 ton."

Rudar: "Tako intenziven način proizvodnje ima gotovo tudi kaj negativnih vplivov. Kje se ti najbolj kažejo?"

Hudej: "Negativni vplivi te proizvodnje se kažejo na površini. Hitri napredki odkopov in velike količine odkopanega premoga so velika obremenitev za površino. Temu se pridružuje še pomanjkanje zadostnih količin pepela iz TE Šoštanj za nasipe okoli Velenjskega jezera.

Odkop Š 1/4 je blizu starega jaška in rekreacijskega naselja Kunta Kinte. Tu so se pojavile razpoke na zemljišču, vendar smo te razpoke predvideli. V dolgoročnih načrtih smo predvideli deformacije površine zaradi intenzivne proizvodnje in sedanje razpoke so v mejah predvidenih."

Rudar: "Kako pa ste ob vseh teh rezultatih zadovoljni s kakovostjo premoga?"

Hudej: "Kakovost premoga je v zadnjih treh mesecih naša največja težava. V juliju in avgustu je izrazito padla; še najboljši premog je prišel iz jame Škale, kjer pa imamo sicer najslabši premog! V septembru je bila kakovost nekoliko boljša, vendar še pod dogovorjeno vrednostjo. Do konca leta bomo morali narediti vse, da bomo dosegli kurilno vrednost premoga, ki je dogovorjena z načrtom in s pogodbo o oddaji premoga.

Povprečna kurilna vrednost premoga naj bi bila 9,8 giga joulov na tono. V avgustu je bila malo več kot 9 giga joulov, v prvih osmih mesecih okoli 9,8 giga joulov, vključno s septembrom pa je že padla pod to mejo."

Rudar: "Kaj vpliva na kakovost premoga?"

Hudej: "Načrtovana kakovost premoga izhaja iz delovnega načrta in je različna v posameznih jamah. V jami Škale je slabša kot v drugih dveh. Največ na kakovost premoga, seveda, vpliva to, kako kvaliteten premog pridobimo iz sloja in koliko jalovine je zraven. Kontrolo izvaja nadzorno osebje, ki pa ga je več v prvi izmeni in je tu kontrola boljša, zato tudi kakovost premoga. Ko je odkop v območju starih prog, je jalovine več. Tako v jami Pesje odkopavamo pod objekti starih Prelog in je med premogom tudi veliko betona."

Rudar: "Na deponiji je sedaj okoli 800.000 ton premoga, kar je zelo veliko. Kako teče proizvodnja v tem mesecu glede na mesečni in letni načrt in kako bo do konca leta?"

Hudej: "V septembru smo potešili slabo voljo, ki je prevevala mnoge ob koncu poletnih počitnic. V juliju in avgustu je bila proizvodnja namreč zelo slaba, saj je bilo ob spletu različnih okoliščin hkrati na dopustu veliko dobrih in zanesljivih delavcev. S proizvodnjo v septembru smo dokazali, da je dobra organizacija vodenja od najvišjega do najnižjega nivoja zelo pomembna. Mislim, da je samo v tem razlog za takšen razkorak v proizvodnji v poletnih mesecih in v septembru, saj se nič drugega ni spremenilo: odkopna fronta je bila enako dolga, približno enaki so bili pogoji dela.

To je dokaz, da oprema ni vse, da ima človeški faktor velik vpliv ter, da moramo znati pristopiti k delu in biti maksimalno organizirani pri delu in vodenju.

Kako bo do konca leta, ne morem natančno reči. V Termoelektrarni Šoštanj

je prišlo v oktobru do nekaterih spremenjenih odločitev glede dinamike porabe premoga, zato ugotavljamo, da je naša dnevna proizvodnja prevelika, količina premoga na deponiji pa je na zgornji meji. Visokoproduktivni odkop Š 1/4 smo zato do 21. oktobra ustavili. S tem ni vprašljivo doseganje letnega delovnega načrta.

Prepričani smo, da je treba izpolniti letni delovni načrt 3,920 milijona ton premoga ter se nato ukvarjati z vsemi drugimi vprašanji. Torej z dinamiko porabe premoga v TE Šoštanj, z veliko deponijo... Če se bomo morali prilagoditi tej porabi, bomo verjetno ob koncu leta izključevali odkope. Zaenkrat pa kaže, da bomo letni načrt proizvodnje lahko dosegli pred božičem."

Diana Janežič

Moderna odkopna oprema

Rudar: "Kakšna oprema sestavlja visokoproduktivne odkope?"

Lah: "Oprema na visokoproduktivnih odkopih je novejšega značaja, saj smo jo začeli uvajati leta 1991, ko smo začeli uresničevati strategijo obnavljanja odkopne opreme. To opremo sestavljajo transporterji, podporje in kombajni. Dosedaj smo najmanj obnovili kombajne, kjer smo le delno obnovili nekatere njihove elemente, zato da so kombajni vzdržljivejši in ustrezajo novi opremi. Tak obnovljen del kombajna je, na primer, rezalni boben angleške firme Hidrottools.

Največji korak naprej smo storili leta 1991 pri podporju. Prešli smo na ščitno podporje z dvema stojkama, kjer uporabljamo samo en čelni transporter. Te sekcije so kompaktnije, ustrežnejše za različne geomehanske pogoje v naši jami, kar je razvidno iz sedanje dolžine odkopne fronte.

Takšno podporje, seveda, zahteva tudi zmogljivejši transporter. Star tip podporja ima dva transporterja, novejša pa le enega, ki mora prepeljati vsaj enako, večkrat pa tudi večjo količino premoga na dan. Za primerjavo naj povem, da je proizvodnja na starem odkopu okoli 3.000 ton premoga na dan, na tem novejšem pa smo v septembru dosegli največjo proizvodnjo 10.000 ton premoga na dan."

Rudar: "Kdo so proizvajalci opreme, ki jo uporabljamo v našem premogovniku?"

Lah: "Pri podporju uporabljamo približno enake sekcije firm ESO Oprema in nemške firme Westfalia Becorit oziroma

z novim imenom DBT. Transporterji so angleške izdelave, firme JOY, en smerni transporter, ki ustreza tem visokoproduktivnim odkopom pa je izdelala firma DBT. Kombajni so zaenkrat vsi še nemški, izdelani v firmi Eickhoff. Prav glede kombajnov pa se že pogovarjamo z firmo JOY, ki naj bi bila nov dobavitelj v naslednji razvojni fazi. Želimo namreč dobiti kompaktnije, širše sekcije, ki jih ob koncu vsake demontaže ne bi bilo treba remontirati, temveč bi jih le prenesli na nov odkop."

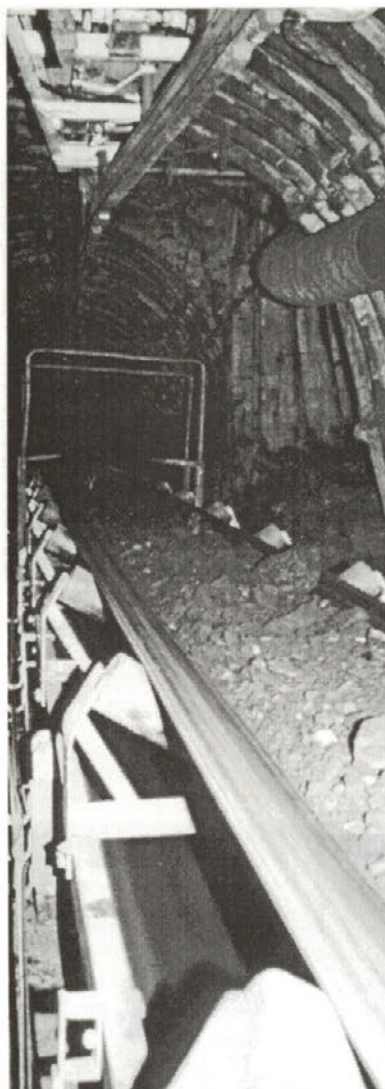
Rudar: "Kako pogosto je servisiranje in opravljanje remontov na tej opremi?"

Lah: "Oprema za visokoproduktivne odkope je, kot sem že povedal, novejša, elementi so robusnejši, močnejši in primernejši za naše razmere v jami, zato je okvar zelo malo, pri podporju in transporterjih pa tudi večjih remontov dosedaj nismo opravili. Ko opravljamo prestavitev z enega na drugi odkop, opremo razstavimo in prepeljemo v delavnico strojnega remonta ter jo pregledamo. Tu popravimo - privarimo, poravnamo udarce... - morebitne poškodbe.

Kombajni pa so zaradi svoje starosti - prve imamo že od leta 1981 - že kar izrabljeni. Pri njih opravljamo redne servise in generalne obnove; ko pridejo iz jame. Največ težav imamo z ročicami, ki se lomijo, to pa je posledica intenzivne proizvodnje v jami, trdote premoga in dotrajanosti materiala. To so tudi razlogi, da bomo v prihodnjih letih prešli na kombajne, ki so večji, močnejši, imajo drobilec in ustrezajo tudi nekoliko večjemu podporju."

Zdenko Lah, pomočnik tehničnega direktorja za elektro-strojno področje

Transport premoga

Rudar: "Ali popravljamo in servisiramo opremo v celoti v naših delavnicah?"

Lah: "Deli podporja in transporterjev so tako veliki, da pri nas nimamo primernih obdelovalnih strojev, zato poškodbe ali napake odpravijo v delavnici ESA Opreme. Manjše privaritve, poravnave pa opravimo sami."

Kombajni so po svojem značaju elektro oprema, po učinku pa zaradi rezanja strojna in so tudi napake, poškodbe, okvare drugačne. To vzdrževanje in servisiranje opravljamo sami."

Rudar: "Kako pa je z vzdrževanjem in z rezervnimi deli?"

Lah: "Pri podporju in transporterjih težko govorimo o rezervnih delih, saj se poškodbe te opreme navadno privarijo, dovarijo, poravnajo. Kolikor pa govorimo o rezervnih delih, zanje skrbi ESO Oprema, ki po načrtih proizvajalca izdelava dele ali jih priskrbi. Na zalogi imamo hidravlične rezervne dele za podporje, sicer pa njegovo vzdrževanje ni problematično."

Podobno je vzdrževanje transporterjev, medtem ko je več težav pri kombajnih zaradi dotrajanosti elektro in mehanskih delov. Zato imamo teh rezervnih delov kar nekaj na zalogi in tudi nimamo težav z nabavo pri proizvajalcu. S svojim znanjem pa lahko pri okvarah na kombajnih kar precej postorimo tudi sami."

Vzdrževanje in preskrbo z rezervnimi deli za opremo za visokoproduktivne odkope imamo urejeno zelo dobro, seveda pa je to vzdrževanje zelo drago, ker je oprema draga."

Rudar: "Kako dolga pa je življenjska doba takšne opreme?"

Lah: "O tem je težko govoriti. V naši jami imamo, na primer, še vedno staro Dowty podporje, ki se mu je življenjska doba že gotovo iztekla. Vendar smo večkrat že zamenjali njegove vitalne elemente in ga še uporabljamo. Nove sekcije so še daleč od tega, da bi jih morali menjavati. Njihova amortizacijska doba je krajša, so pa nove, tako da jih bomo zagotovo še dolgo uporabljali in imajo po moji oceni tudi daljšo življenjsko dobo kot Dowtyjeve."

Rudar: "Ali se oprema za odkope v svetu in pri nas hitro spreminja, razvija?"

Lah: "Razvoj tovrstne opreme je v močni povezavi s tipom premogovnika. V angleških, nemških, avstralskih ali ameriških podzemnih premogovnikih so zelo ozki sloji premoga - le od metra do treh metrov - in tam se podporje prilagodi temu sloju. Sekcije praktično drsijo v sloju premoga, ni večjih pritiskov, sekcije se ne deformirajo in so po svoji konstrukciji enostavne za podpiranje in upravljanje. To so običajno tudi nosilne sekcije."

Debel sloj premoga, ki je v velenjskem premogovniku edinstven v svetu, pa je zelo dinamičen in se mu je treba s podporjem prilagajati. Zato smo razvili ščitno podporje, ki je specifična oprema tudi v nekaterih podobnih premogovnikih v svetu. To podporje se prilagaja s ščitnikom in podaljšanim stropnikom. Uporaba tega podporja je pokazala, da potrebujemo še robusnejšo opremo, širšo in višjo, z močnejšim kombajnom, s približno enakimi transporterji in v tem smislu delujejo tudi razvojne skupine v našem podjetju." /dj/

Potrebna je visoka stopnja tehnološke discipline!

Na vprašanja o humanizaciji dela in vplivih visokoproduktivne proizvodnje na delavce ter na varnost pri delu je odgovore zapisal vodja službe varstva pri delu rudarski inženir Franc Bahčič.

Rudar: "Kako vpliva visokoproduktivna proizvodnja na nezgode pri delu oziroma varnost pri delu?"

Bahčič: "Ker gre pri organizaciji dela na visokoproduktivnih odkopih za visoko stopnjo tehnološke discipline in ker gre za zmanjšanje fizičnih obremenitev, bi ob upoštevanju drugih dejavnikov pričakovali, da je verjetnost za nezgodo na takem odkupu manjša."

V obdobju od 1. marca do 1. septembra smo spremljali in primerjali število nezgod na odkopu v jami Preloge na koti -65, ki ga prištevamo med običajne odkope, in na visokoproduktivnem odkopu na koti +25/C v jami Pesje. Na omenjenem odkopu v jami Preloge se je v tem obdobju pripetilo 14 nezgod, na visokoproduktivnem odkopu v jami Pesje pa 4 nezgode.

Čeprav je sklepanje na omejenem vzorcu, kjer tudi drugi pogoji niso primerljivi, zelo nezanesljivo, je to vendar podatek, ki nekaj pove. Poudariti pa moram, da te primerjave ne smemo prehitro posploševati.

Potrebovali bomo več časa, opraviti bomo morali temeljitejšo analizo, kjer bomo morali upoštevati še druge pokazatelje in ne samo razmerje nezdod. Če govorimo o vplivih visokoproduktivne proizvodnje na delavce in na varstvo pri delu, moramo poudariti, da se s povečanimi zmogljivostmi odkopavanja poveča tudi prag rizičnosti, ki ga predstavljajo posamezne potencialne nevarnosti, katere so prisotne na odkopih, čeprav ne vse v enaki meri.

Omenim naj samo problem povečanih hitrosti zraka in s tem prekomernega aktiviranja prahu, ki nastane pri pridobivanju premoga s pridobivalnim strojem na odkopu, še več pa v procesu pridobivanja premoga iz nadkopnega dela odkopa.

Vse našete nadloge se s povečano proizvodnjo še stopnjujejo. Zaradi naštetega se poveča tudi naravna ekshalacija plinov, ki sicer niso eksplozijsko nevarni, lahko pa negativno vplivajo na ekološke in fizične obremenitve delavcev."

Rudar: "Kakšne so obremenitve delavcev na visokoproduktivnih odkopih?"

Bahčič: "Neposrednega izpostavljanja nevarnostim na visokoproduktivnih odkopih je manj kot na običajnih odkopih. Manj je zruškov in dela, povezanega z reševanjem teh pojavov. Manj je tudi dela z dviganjem sekcij in uravnavanjem transporterja.

Na osnovi izkušenj ugotavljamo, da so problemi te vrste v obratnem sorazmerju s hitrostjo napredovanja odkopa. Pojavljajo pa se nove težave pri ropanju podporja v progah, ker se s povečano hitrostjo napredovanja povečuje obseg teh del, ki so posebej zahtevna in zahtevajo fizične napore.

Že prej sem omenil povečane hitrosti zraka, ki so sicer še v mejah predpisov, na

vsak način pa v povezavi z drugimi neugodnimi dejavniki vplivajo na večje obremenitve v ekološkem smislu. Rudarji so sicer opremljeni z zaščitnimi sredstvi, vendar je to reševanje trenutnih razmer.

Prvenstvena naloga tako razvoja kot drugih, ki so povezani z visokoproduktivnimi odkopi, bo reševanje problemov prekomernega prašenja, povečanih hitrosti zraka, prekomerne ekshalacije plinov in nasploh reševanje problemov delovnega okolja. Prepričani smo, da lahko dolgoročno ravno ti problemi predstavljajo omejitve pri razvoju metode in doseganju še boljših rezultatov."

Rudar: "So sprejeti kakšni posebni varnostni ukrepi za delo na visokoproduktivnih odkopih?"

Bahčič: "Posebni varnostni ukrepi za delo na teh odkopih niso sprejeti, so pa visoko postavljene zahteve tako za organizacijo dela po projektni dokumentaciji kot tudi za vse dejavnosti, ki spremljajo delo na takem odkopu (prezračevanje, transport, vzdrževanje itd.).

V tehnologiji bo treba upoštevati optimalne čase za servisiranje in vzdrževanje opreme. Zaradi teženj po boljših rezultatih včasih opuščamo vzdrževalna dela in s tem v primeru zastojev povečujemo stroške in posredno vplivamo na povečanje opravljanja zahtevnih, težjih fizičnih del.

Pozabljamo, da še vedno delamo v okolju, ki je človeku v osnovi neprijazno, prehitro nekateri sklepajo, da delo v premogovniku ni več nevarno in obremenilno. Posebej želim poudariti, da bo potrebno veliko volje, dela in tehnološke discipline, da bomo vzpostavili razmere, ki bodo zagotavljale varno delo in proizvodne rezultate tudi na visokoproduktivnih odkopih."

Franc Bahčič, vodja službe za varstvo pri delu

"Ob dobri organizaciji dela, pravilno izbrani opremi in ugodnih rezultatih ne smemo pozabiti, da so tudi na teh odkopih še vedno prisotne potencialne, včasih tudi skrite nevarnosti in da se s povečanjem zmogljivosti odkopavanja spreminja tudi vpliv posameznih parametrov na te potencialne nevarnosti. Zato ne smemo dovoliti, da nas trenutni rekordi in splošno stanje prehitro uspravajo."

Moštvo pri delu

Ponosni smo!

Vinko Kotnik,
dipl. inž. rudarstva,
vodja obrata Jama Pesje

Rudar: "Kako načrtujete proizvodnjo na visokoproduktivnem odkopu?"

Kotnik: "Proizvodnja na visokoproduktivnih odkopih je predvidena z letnim planom. Na teh odkopih je načrtovan velik odkop premoga, nad 6.000 ton, tudi nad 7.000 ton dnevno. Načrtovanje proizvodnje je zelo odgovorno delo in precejšnja vloga pri tem ima tudi odkopna oprema. Le-ta mora biti najboljša. V zadnjih dveh letih smo imeli zaradi okvar opreme dva večja zastoja pri delu."

Rudar: "Kaj pomeni visokoproduktivni odkop v primerjavi s klasičnim odkopom?"

Kotnik: "V zadnjih letih smo v našem premogovniku največ pozornosti namenjali odkopni opremi, tako domači kot tuji. Z lastnim znanjem nam je uspelo razviti opremo domačih in tujih proizvajalcev. Z dobro opremo smo lahko razvili tehnologijo odkopavanja, ki je rezultat domačega znanja - velenjsko odkopno metodo. Oboje skupaj, oprema in tehnologija, nam omogočata, da dosegamo zelo dobre rezultate pri odkopavanju premoga oziroma dobre koncentracije proizvodnje na posameznih odkopih. V jami Pesje smo namreč število odkopov zmanjšali s povprečno štirih klasičnih odkopov na leto na enega visokoproduktivnega in enega klasičnega.

V zadnjih dveh letih smo v jami Pesje razvili visokoproduktivni odkop s povprečno proizvodnjo prek 7.500 ton premoga na dan. Največja dnevna proizvod-

nja, ki smo jo doslej dosegli, pa je bila 10.400 ton premoga. Dosegamo učinke 200 ton/delavca/dan in izkoristek odkopne fronte 100 ton/meter/dan.

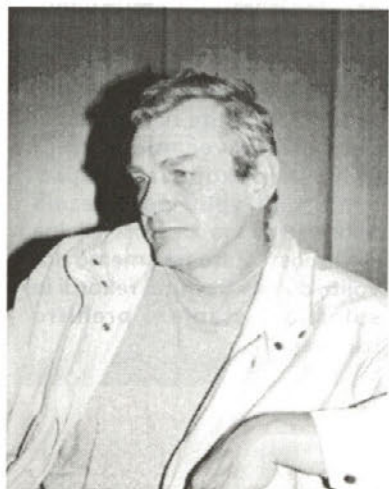
S takšnimi delovnimi rezultati se lahko postavimo v vrh jamske proizvodnje v Evropi. Za doseganje tako dobrih delovnih rezultatov pa je treba poleg dobre, zmogljive opreme imeti tudi do podrobnosti izdelan tehnološki cikel. Vse faze dela na visokoproduktivnem odkopu se prepletajo med seboj, za kar pa je treba imeti zelo dobro organizirano delo in usposobljene delavce. Visokoproduktivni odkop pomeni zanesljivo proizvodnjo z enega odkopa, pomenitev proizvodnje, humanizacijo dela in zmanjšanje števila delovnih nezgod, kar je tudi zelo pomembno. V zadnjih dveh letih smo zmanjšali število nezgod kar za 6-krat.

Glede na vse to lahko rečem, da primerjava visokoproduktivnega in klasičnega odkopa skoraj ni mogoča. Na klasičnih odkopih imamo opremo, ki jo počasi umikamo iz proizvodnih procesov in jo nadomeščamo s sodobnejšo opremo. Že za prihodnje leto načrtujemo v našem premogovniku zadnji odkop, opremljen z opremo Dowty, po tem pa naj bi to opremo videvali le še v rudarskem muzeju v Škalah.

Jama Pesje je sedaj po opremi in tehnologiji odkopavanja na visoki ravni in je nosilec razvoja v našem premogovniku. Ekskurzije po jami Pesje se vrstijo dan za dnem in to sprejemamo kot potrditev našega dela in nam je v ponos."

Dragica Marinšek

Do opreme imamo resen odnos

Vendel Madjarič, kvalificirani kopač,
vodja odkopa C 25 v jami Pesje

"V velenjskem premogovniku delam že 22 let, zadnji dve leti kot vodja moštva na visokoproduktivnem odkopu C 25 v jami Pesje. Preden sem začel delati na tem visokoproduktivnem odkopu, sem delal že na dveh visokoproduktivnih odkopih, in sicer na B 25 ter nekaj časa tudi na D 25. Za delo na takšnem odkopu sem se skupaj s še nekaterimi sodelavci dva meseca pripravil na enem izmed podobnih odkopov v jami Škale. Spoznavali smo predvsem odkopno opremo, tehnologijo pa smo kasneje dodelali v jami Pesje. Lahko rečem, da je delo na visokoproduktivnem odkopu v primerjavi z delom na klasičnem odkopu manj naporno. Manj je namreč fizičnega dela, manj trpljenja, res pa je, da je delovni ritem hitrejši. Zaradi koncentracije plinov je potrebno povečano zračenje, to pa povzroča več prahu in

močnejši prepah. Za varnost pri delu je na visokoproduktivnem odkopu C 25 dobro poskrbljeno. Ne pripeti se veliko nezgod. Pravzaprav je manj nezgod kot na drugih odkopih. Moštvo na odkopu C 25 šteje v eni delovni izmeni od 18 do 25 rudarjev. Pravijo, da so z delom na visokoproduktivnem odkopu zadovoljni. Lahko pa rečem, da smo tudi ponosni, da delamo na takšnem odkopu. Zavedamo se, da je odkopna oprema, s katero delamo, veliko vredna, da stane več kot 15 milijonov nemških mark. Do opreme in do dela imamo še posebej resen odnos. Takšen odnos od svojih sodelavcev tudi pričakujem, saj sem kot vodja odkopa odgovoren za opremo, na drugi strani pa tudi za rezultate pri delu."

Dragica Marinšek

Letos zelo dobra proizvodnja

Rudar: "Katere so značilnosti visokoproduktivnega odkopa Š 1/4 v jami Škale?"

Makovšek: "Visokoproduktivni odkop Š 1/4 v jami Škale je začel delati 1. aprila letos. Odkopavanje na njem so sprva spremljale težave, odkop nam je celo zalil mulj, poleg tega pa je bil naklon terena velik, zato proizvodnja ni bila zadovoljiva. Zaradi visečega terena namreč transporterji premoga niso mogli dobro vleči, vmes pa so se pojavili tudi večji kosi premoga, ki smo jih morali razkosavati.

Ko so se montageološki pogoji in naklon terena izboljšali, je proizvodnja stekla. Celo tako, da smo v poletnih mesecih, ko je bilo zaradi različnih vzrokov manj proizvodnje v drugih jamah, v jami Škale dosegali zelo veliko proizvodnjo. V septembru smo imeli povprečno proizvodnjo 6.400 ton, največja dnevna proizvodnja pa je bila 10.300 ton. Če bomo s takšnim tempom in rezultati nadaljevali do konca leta, bo delež proizvodnje iz jame Škale v celotni količini odkopanega premoga v premogovniku letos dosegel 30 %.

Naš odkop in odkop C 25 v jami Pesje sta letos dosegla izredne proizvodne rezultate. To sta oba visokoproduktivna odkopa, vendar ju povsem ne moremo primerjati med seboj. Pogoji odkopavanja se namreč

v obeh jamah precej razlikujejo. V jami Škale teče proga pod starim delom, zato težje napredujemo in kakovost premoga ni vedno najboljša. Zaradi velike proizvodnje in precejšnjih količin premoga na deponiji smo v oktobru za tri tedne ustavili odkop Š 1/4 in v tem času so delavci z odkopa opravljali druga dela po jami."

Rudar: "Kako bi primerjali odkopavanje premoga na klasičnem in na visokoproduktivnem odkopu?"

Makovšek: "Osnovne razlike so v opreми, ki je na visokoproduktivnem odkopu zelo moderna, spremenila pa se je tudi tehnologija. Povečala se je hitrost pridobivanja premoga, delo je lažje, enostavnejše in proizvodnja cenejša. Večji sta humanizacija dela in varnost pri delu."

Rudar: "Delež proizvodnje v Škalah je torej letos bil velik; bo tudi v prihodnje tako?"

Makovšek: "V prihodnjih letih bo ta delež manjši. V januarju 97 bomo pričeli z montažo nove etaže, ki bo precej krajša, v marcu ali aprilu pa bo začel delati nov odkop B 7/b. Več ali manj bomo drugo leto proizvajali v jami Škale na enem odkopu. Sicer pa naj bi po načrtih proizvodnja v jami Škale tekla še do leta 2005."

Diana Janežič

Bogdan Makovšek,
dipl. inž. rudarstva,
vodja obrata Jama Škale

Najbolje je, ko premog "teče"!

"V premogovniku delam od leta 1971. Začel sem v Klasirnici, po odsluženju vojaškega roka pa sem prišel na klasično čelo. Pri tem delu sem ostal, torej že 20 let delam na čelu. Najbolj težko delo dosedaj sem opravljal na klasičnem čelu. Odkop je bil stisnjen, tako da smo po kolenih lezli na čelo, zračenje je bilo slabo. Veliko je bilo fizičnega dela. Delo na mehaniziranih odkopih je prav tako zahtevno, ni pa tako fizično naporno. Največ dela je na križiščih pri pripravi, kjer je treba hitro delati in ob tem paziti na varnost.

Zdaj sem vodja visokoproduktivnega odkopa in to je odgovorno delo. Vodim moštvo dvajsetih rudarjev, kar ni lahko. Poznati moram navade vseh in uskladiti vse zahteve tako, da lahko dobro delamo. Vsak delavec ima svoje delo, ki ga mora znati dobro narediti, da stvari tečejo. Za delo na visokoproduktivnem odkopu pridobiš največ znanja, ko montiramo opremo na čelu. Ko odkop začne delovati, pa se sproti učimo in pridobivamo izkušnje, tako da

imamo delo na takem odkopu potem "v krvi". Delo z opremo obvladamo in tudi če pride do zastoja ali okvare, vemo, kaj moramo storiti. Delavci na visokoproduktivnih odkopih uporabljamo pri delu klasična rudarska zaščitna sredstva, delavec pri kombajnu nosi zaščitna očala zaradi prahu, proti hrupu pa imamo posebne vatirane čepke za ušesa. Nezgod je malo, v glavnem so to udarci. Rudarji kar vemo, kdaj je proizvodnja dobra; pod trakom je sicer nameščena tehtnica, kjer vsako uro preberemo tonažo. Ko premog "teče", nas to stimulira, da se še bolj potrudimo, hkrati pa preizkusimo tudi zmogljivost opreme.

Zavedamo se, da je oprema zelo draga, da moramo z njo delati tako, da bo zdržala skozi vso etažo in, če se le da, brez večjih popravil delovala tudi na novem odkopu. Najbolj občutljiva so komandna mesta, kjer je vgrajena elektronika, zato smo s temi deli še posebej pazljivi."

Diana Janežič

Franc Teržan, kvalificirani kopač,
vodja odkopa Š 1/4 v jami Škale

Ministrstvo
za gospodarske dejavnosti

Direkcija za rudna bogastva

Od 1. oktobra deluje pri ministrstvu za gospodarske dejavnosti Republike Slovenije direkcija za rudna bogastva. Vlada Republike Slovenije je 23. julija letos za njenega direktorja imenovala dr. Borisa Salobirja, dipl. inž. rudarstva, ki je dosedaj v našem premogovniku opravljal dela odgovornega vodje rudarskih projektov.

Dr. Boris Salobir

V omenjenem ministrstvu delujejo tri direkcije: za oskrbo z električno energijo, za racionalno rabo energije in za rudna bogastva. Direkcija za rudna bogastva zajema vse energetske, gradbeniške in druge surovine, vključuje plin in nafto ter morske soline, bdela pa naj bi nad zalogami rudnih bogastev, njihovim pravilnim izkoriščanjem in tehničnim pridobivanjem. Podobne inštitucije imajo, seveda različno organizirane, tudi v sosednjih državah, zelo dobro pa imajo to področje urejeno Madžari.

Rudar: "Kaj je privedlo do ustanovitve direkcije za rudna bogastva?"

Dr. Salobir: "Ustanovitev direkcije za rudna bogastva je bila dolgoletna želja slovenskih rudarskih strokovnjakov. Po drugi svetovni vojni Slovenija ni imela svoje direkcije za rudna bogastva. Nekaj podobnega je bila direkcija za rudarstvo v Beogradu, z razpadom Jugoslavije pa smo Slovenci ostali brez te inštitucije. Tudi rezultati, ki jih je zbirala ta direkcija o proizvodnji, o mineralnih surovinah, o strategiji rudarstva, niso bili več nikjer zbrani, niso se objavljali v zborniku in rudarstvo v Sloveniji je zaplulo v nevdene vode.

Podjetja v energetiki in premogovništvu so bila pod okriljem Ministrstva za gospodarske dejavnosti in državnega sekretarja za energetiko, ostalo rudarstvo pa je bilo odvisno od drugih inštitucij, kolikor so se zanj sploh zanimale.

Rudarski strokovnjaki so tako ugotovili, da je nujno treba ustanoviti organ pri ministrstvu za gospodarske dejavnosti, ki bo koordiniral celotno slovensko rudarstvo ter poslušal, upošteval in realiziral njegove priporočila, želje, potrebe."

Rudar: "Katere bodo glavne naloge direkcije za rudna bogastva?"

Dr. Salobir: "Direkcija naj bi predvsem povezovala rudnike, premogovnike, površinske kope in vse inštitucije, ki se ukvarjajo z rudarstvom. Bila naj bi povezovalni organ med rudarstvom in gradbeništvom, predvsem v tistem delu, ki se

nanaša na tunelogradnjo in gradnjo podzemnih objektov.

Ustanovitev direkcije je bila precizirana v zakonu o državni upravi, del nalog tega organa pa je omenjen v zakonu o varovanju okolja in v novem zakonu o rudarstvu. Poleg tega so v zakonu o rudarstvu predvidene tudi koncesije, ki naj bi jih država podeljevala za izkoriščanje mineralnih surovin, iz sredstev za prodane mineralne surovine pa bi financirala primarne in sekundarne raziskave, novo uporabo primarnih in sekundarnih surovin, strategijo in nacionalni program razvoja slovenskega rudarstva.

Nadalje naj bi direkcija sledila izvajanju zakonov o zapiranju rudnikov in premogovnikov. Trenutno imamo v Sloveniji štiri zakone o zapiranju: za mežiški rudnik svinca in cinka, idrijski rudnik živega srebra, za rudnik urana Žirovski vrh ter četrti zakon za zapiranje premogovnikov Senovo, Kanižarica in Zagorje ob Savi."

Rudar: "Govorite o zapiranju rudnikov in premogovnikov. Ali je rudarstvo pri nas sedaj v vzponu ali v upadanju?"

Dr. Salobir: "Pravzaprav je rudarstvo v stagnaciji, če vzamemo za primerjavo število rudarskih podjetij, trendi pa so, da bi odprli precej novih rudarskih podjetij oz. nahajališč kamnov in gradbenih materialov, ki so pomembni za cestno gradnjo. Zapiranje rudnikov in premogovnikov v zadnjih letih je povzročilo veliko razprav o tem, ali smo ravnali prav, ali bi lahko z drugačno strategijo rudarstva obdržali te objekte.

Najbolj kritični so tisti obrati, ki so zelo dislocirani; to pa so vsi naštet, ki jih zapiramo ali smo jih že. Z ukinitvijo proizvodnje v teh obratih kraj veliko izgublja. Zato naj bi bila naloga direkcije za rudna bogastva tudi bolj celovito reševanje takšnih in drugih "kritičnih" primerov: odpiranje in zapiranje novih obratov, pojavljanje monopolov nad mineralnimi surovinami, neracionalna poraba nekaterih sekundarnih

surovin, ki jih odlagamo in se ne porabijo..."

Rudar: "Ali teče v Sloveniji na področju mineralnih surovin tudi kaj raziskav?"

Dr. Salobir: "Kar precej raziskav teče. Predvsem ministrstvo za okolje in prostor si nekako lasti vpliv na prostor in je naročilo pri Rudarskem inštitutu in nekaterih drugih inštitucijah nekaj raziskav o možnostih odpiranja površinskih odkopov kamna, peska, gramoz, glin in o njihovem vplivu na okolje. Tečejo raziskave o rentabilnosti sedaj obstoječih podjetij, raziskave novih nahajališč premoga na Goričkem, naftariji pa želijo po vsej Sloveniji iskati nahajališča ogljikovodikov in nafte.

Pri tem je najbolj problematično, da še ni zakona o mineralnih surovinah in novega zakona o rudarstvu, zato še ni mogoče podeljevati koncesij. Tisti, ki želi dobiti lokacijsko dovoljenje, bi moral najprej dobiti koncesijo, torej potrdilo, da ima ustrezne kadre, opremo in je sposoben surovino raziskovati in jo kasneje tudi izkoriščati. Problemi pa bodo nastali tudi, ko bomo koncesije za izrabo mineralnih surovin lahko podeljevali, saj je treba upoštevati sedanje stanje.

Posebne težave je na to področje prineslo tudi lastninjenje. Dokler so bila vsa podjetja družbena last, koncesije niso bile smiselne, saj bi država izdala dovoljenje sama sebi. Zdaj pa so koncesije postale aktualne; posameznik je namreč lahko lastnik obrata, medtem ko je država še vedno lastnik zemljišča, nahajališča, torej surovine."

Rudar: "Najbrž ni nepomembno, da je direkcija v Velenju oziroma zakaj je temu tako?"

Dr. Salobir: "Rudarski lobi, ki je začutil potrebo po tej direkciji, je predlagal lokacijo v Velenju, in to med drugim zaradi policentriзма, da se torej ne bi vse državne funkcije koncentrirale v Ljubljani, nadalje zaradi dolge rudarske tradicije v Velenju, bližine rudarske infrastrukture ter velike vplivnosti tega okolja na rudarsko področje v celoti. Tak predlog je obravnavala vlada.

Bilo je kar nekaj pomislekov, kako bo direkcija delovala, če ne bo v Ljubljani. Ti pomisleki so lahko tehtni ali pa ne! Vsekakor je dejstvo, da lahko direkcija v Velenju dobro deluje, če tisti, ki imajo kaj proti, ne bodo nagajali. Direkcija sedaj deluje že mesec dni in prvi posli so že stekli.

Za začetek sva v Velenju dva delavca, jaz kot direktor direkcije in tajnica. Tajniška dela je prevzela gospa Suzana Puc. Premogovnik Velenje nam je šel zelo na roko, saj je uredil zelo lepe delovne prostore na stekleni direkciji - ime te upravne zgradbe premogovnika bo torej spet upravičeno! -, saj drugje ustreznih možnosti ni bilo, vsaj ne takoj. Tu bo poskrbljeno tudi za vso

podporo najinemu delu, torej telefonske in računalniške povezave, tako da bova lahko začela delati kvalitetno. Pomoč so obljubili tudi iz zasavskih premogovnikov, Rudarski inštitut, Naravoslovnotehnična fakulteta, Geološki zavod, dogovorili pa se bomo še o oblikah te pomoči oziroma sodelovanja."

Rudar: "Kdo financira delo direkcije in kakšen obseg naj bi imela?"

Dr. Salobir: "Delo direkcije in moja plača financira državni proračun. Ustanovitev direkcije za rudna bogastva sta zelo spodbujala minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja in državni sekretar za energetiko Boris Sovič ter generalna sekretarka Irena Dobravc-Tatalovič.

Strokovni sodelavci v ministrstvu, ki so dosedaj pokrivali to področje, ostajajo v ministrstvu, sicer pa so v direkciji predvideni še trije sodelavci, referenti za posamezna področja. Če bo potrebno, pa naj bi kasneje ustanovili tudi izpostave v Lendavi in Zagorju."

Rudar: "Česa se boste torej najprej lotili?"

Dr. Salobir: "Direktor sem postal s 1. oktobrom, na predlog, da bi prevzel vodenje direkcije, pa sem pristal že 8. junija. 23. julija me je vlada imenovala za direktorja. Od takrat do sedaj sem se intenzivno pripravljal na prevzem del in v tem času se je nabralo kar precej nalog, ki jih je treba začeti takoj razreševati.

Najprej se bom potrudil spraviti v življenje zakon o rudarstvu, ki je pripravljen za parlamentarno proceduro in ga vsi težko pričakujemo, ker bo uredil zadeve na mnogih področjih. Nadalje bom poskrbel za predstavitev direkcije in njenega dela rudarskim obratom in inštitucijam po Sloveniji, ob tem pa se lotil pripravljavanja in usklajevanja podzakonskih aktov, pa še razvoja, strategije, nacionalnega programa izkoriščanja rudnih bogastev.

Zavedam se, da moje delo ne bo preprosto, po tolikih letih odsotnosti ustrezne inštitucije pa tudi ne moremo pričakovati korenitih sprememb čez noč. Se bom pa potrudil, da bodo stvari tekle in da bo ustanovitev direkcije upravičila svoje poslanstvo."

Diana Janežič

Mag. Boris Salobir, diplomirani inženir rudarstva, je naziv doktorja rudarskih znanosti pridobil v sredo, 10. oktobra letos, ko je na Naravoslovnotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani uspešno zagovarjal doktorsko disertacijo z naslovom: "Model ugotavljanja gospodarnosti pri odkopavanju debelih lignitnih slojev."

Čestitamo!

Zahvala

Zahvaljujem se sindikatu podjetja za denarno pomoč pri odpravljanju posledic požara v mojem stanovanju.

Franc Vajda, obrat HTZ

Seja upravnega odbora
Združenja za energetiko pri
Gospodarski zbornici
Slovenije

Obljube ostajajo na papirju

6. seja upravnega odbora Združenja za energetiko pri Gospodarski zbornici Slovenije, ki mu predseduje dr. Franc Žerđin, je bila namenjena obravnavi položaja podjetij v elektrogospodarstvu in premogovništvu, nakazala pa naj bi tudi ukrepe in načine reševanja težkega položaja sistema. Zato sta seji prisostvovala tudi minister za gospodarske dejavnosti Metod Dragonja in državni sekretar za energetiko v tem ministrstvu Boris Sovič.

Stanje elektroenergetskega sistema je skoraj alarmantno. Težavno je že vse od začetka tega leta, zato je vlada Republike Slovenije ob sprejemanju elektroenergetske bilance za letos v januarju sprejela sklepe za omilitev likvidnostnega položaja. Vendar pa ti sklepi niso bili operativni in se niso izvajali. Tako se stanje v elektrogospodarstvu ni izboljšalo; še več, pogoji so se celo zaostriili.

Izgube v elektrogospodarstvu so se v prvih šestih mesecih letos povečale na 8,6 milijarde SIT. Kratkoročna zadolženost sistema je dosegla kritični prag in je 15 milijard SIT. Dolgoročna zadolženost se bo ob koncu leta povečala na 80 milijard SIT. Cena električne energije je bila s 1. marcem letos povečana za 8,6 % oziroma za 7,4 % ob upoštevanju posebnih cen velikih odjemalcev, glede na letno stopnjo inflacije, ki je višja, pa se je dejansko električna energija pocenila. Načrtovane investicije za letos so dosedaj uresničene le v 28 odstotkih. Sprejeta Resolucija o racionalni rabi električne energije se ne uresničuje oz. nima zakonske moči, izdelava nacionalnega energetskega programa kasni. Dodatne težave povzročajo nerazrešen problem neizplačanih plač v letih 1991/92.

podjetij (na trg, ceno, proizvodnjo).

Sekretar Sovič je napovedal reprogramiranje dolgov iz preteklih let, preučitev zalog surovin v sistemu ter dejal, da ni realno pričakovati večjih cenovnih skokov, nekaj korekcij pa bo prinesel sprejetje zakona o prometnem davku.

Minister Dragonja je dejal, da bo vlada še naprej podpirala polno obračunavanje amortizacije, ki pomeni zagon razvojnih ambicij v podjetjih in pojasnil, da je cena električne energije s spremembo tarifnega sistema realno porastla za 3,5 %. Zanj je najbolj skrb zbujujoče zaostrovanje likvidnosti zaradi zadolževanja in dolgotrajne blokade žiro računov največjih elektroenergetskih podjetij. Krizo bo po njegovem treba razrešiti s tehnološko posodobitvijo sistema, zato pa bo treba pripraviti podlage za nove naložbe. V prihodnjih 10 letih bomo za to potrebovali okoli 3 milijarde ekujev. Elektroenergetska podjetja bo treba kapitalsko povezati in prve ukrepe vlade glede tega lahko pričakujemo še letos.

Ocena članov združenja za energetiko je bila, da so tudi na tej seji slišali veliko obljub, od katerih pa se ne da živeti. Dokler slabo stanje sistema ne bo vidno navzven, njihovih opozoril o krizi država ne bo razumela dovolj resno. K temu, da se bo sistem zrušil, pa ob slabem stanju naprav lahko pripomore že letošnja bolj huda zima...

Diana Janežič

V razpravi na seji so predstavniki posameznih podjetij predstavili svoje težave in predvsem opozarjali na zadolženost, na omejeno možnost tekočega vzdrževanja naprav, prevelik vpliv države na poslovanje

Nacionalni energetska program

Skupščina SNK WEC

V petek, 27. septembra, je bila v hotelu Barbara v Fiesi redna letna skupščina slovenskega nacionalnega komiteja svetovnega energetskega kongresa. Zbralo se je okoli 50 članov sveta, ki so v glavnem direktorji podjetij elektrogospodarstva, premogovništva ter plinskega in naftnega gospodarstva.

Poleg obravnavanja organizacijskih zadev in podelitve priznanj SNK WEC '96 je bila osrednja tema skupščine nacionalni energetska program, ki ga je predstavil in komentiral državni sekretar za energetiko Boris Sovič. Nacionalni energetska program naj bi definiral operacionalizacijo energetske politike oziroma strategijo o racionalni rabi energije ter jasno definiral njene cilje.

Vendar pa so udeleženci skupščine v razpravi menili, da ti cilji niso natančno opredeljeni, predvsem pa, da niso ekonomsko dovolj podprti. Direktor ELESA Ivo Banič je menil, da bi moral biti nacionalni energetska program obravnavan kot gospodarski projekt in pri tem bi morala imeti glavno besedo stroka, ne pa politika.

Boris Sovič je poudaril, da so cene eno od osrednjih vprašanj v elektrogospodarstvu. "Naš velik problem je pravzaprav ta," je dejal, "da je bila v Sloveniji cena energije do leta 1990 že na primernem nivoju, takrat pa je zaradi različnih vzrokov (prenehanja financiranja sisov, valutnih sprememb, visoke inflacije) potegnilo elektrogospodarstvo krajši konec. Cena se je v kratkem času razpolovila. Tega dejstva sedaj ni mogoče kompenzirati z dramatičnim dvigovanjem cene, ker bi s tem prišli nad nivoje, ki veljajo v Evropski zvezi in bi bili s tem nekonkurenčni. Zato je potrebna skrb države kot lastnika energetskega dela gospodarstva, da manjkajoča sredstva nadomesti iz drugih virov."

Ustrezne cene, ki bi jih morale definirati fiksne in dolgoročne pogodbe med podjetji v sistemu, ne bi le jasneje začrtale gospodarjenja v elektrogospodarskih podjetjih, temveč tudi najbolj učinkovito vplivale na zmanjšanje porabe energije oziroma njeno racionalnejšo porabo. Ob prepoceni energiji so namreč vsi naporji za vplivanje na porabnike, naj varčujejo z energijo, jalovi.

Skupščina SNK WEC se je končala s slovesnostjo ob podelitvi letošnjih priznanj

najboljšim podjetjem in posameznikom v elektrogospodarstvu. Priznanje za posameznika v letu 1996 je prejel **Stane Rožman, direktor JE Krško**. Po mnenju SNK WEC se Stane Rožman s svojim delom v elektrarni uspešno zavzema za visoko strokovnost in usposobljenost vsega obratovalnega osebja, učinkovito organizacijo poslovanja, varnost obratovanja, zanesljivost in ekonomičnost delovanja jedrske elektrarne v Krškem, kar jo uvršča med 20 % najbolj zanesljivih jedrskih elektrarn v svetu.

Priznanje za najuspešnejše podjetje v letu 1996 pa je bilo podeljeno Energetiki Ljubljana, d.o.o. **sektorju Plinarna** ob njeni 135-letnici delovanja. 9. novembra 1861 so na ljubljanskih trgih in ulicah prvič zagorele plinske svetilke. To je bil začetek Plinarne Ljubljana, ki se je iz majhnega podjetja za proizvodnjo svetilnega plina za razsvetljavo mesta postopoma razvila v močno organizacijo, ki igra pomembno vlogo pri energetska oskrbi mesta, ki je zanesljiva, varna, v simbiozi z okoljem in konkurenčna v primerjavi z drugimi energenti.

Diana Janežič

Udeleženci skupščine slovenskega nacionalnega komiteja

Slovenija gradi predore

V času, ko se Slovenija intenzivno ukvarja z gradnjo avtocest, h katerim spadajo tudi predori, so se v Ljubljani zbrali strokovnjaki s tega področja na tretjem mednarodnem posvetovanju o gradnji predorov in podzemnih objektov. Pokroviteljstvo nad posvetovanjem, ki je trajalo od 26. do 28. septembra, je prevzelo Ministrstvo za okolje in prostor Republike Slovenije. Organizatorica posvetovanja je bila Univerza v Ljubljani s petnajstimi soorganizatorji.

Dr. Pavle Gantar,
minister za okolje in prostor

Pedorji in podzemni prostori spadajo med najzahtevnejše rudarske in cestno-gradbeniške objekte, zato je nujna izmenjava vse hitreje razvijajočega se znanja in izkušenj med strokovnjaki. Več kot sto strokovnjakov iz osmih evropskih držav je na posvetovanju v petih glavnih temah obdelalo obširno problematiko izdelave predorov in podzemnih objektov v zahtevnih hribinskih pogojih. Glavne teme posvetovanja so bile: geotehnika, gradnja in sanacija predorov, zaščita okolja in podzemne gradnje, podzemno odlaganje odpadkov ter materiali in oprema za izgradnjo podzemnih objektov.

Na posvetovanju, ki ga je odprl minister za okolje in prostor dr. Pavle Gantar, je 64 avtorjev predstavilo 32 referatov, zbranih v priložnostnem zborniku. Domala polovica referatov se je nanašala na gradnjo in sanacije predorov. To je povsem razumljivo, saj v Sloveniji izvajamo velike aktivnosti pri projektiranju in izgradnji cestnih predorov. Pri gradnji avtocestnega križa bomo do leta 1999 izdelali 15 km predorov in potem imeli skupaj na avtocestah okoli 35 km predorskih cevi. V senci cestnih pa ostajajo že izgrajeni železniški predori, ki bodo zaradi potrebnega obsega vzdrževanja vedno bolj pomembni. Dolžina teh predorov je skoraj enaka cestnim.

Posvetovanje je utrdilo tudi slovensko stroko s področja podzemnih gradenj in predstavilo številne kvalitetne tehnične, tehnološke in okoljevarstvene rešitve, ki so jih v svojih prispevkih podali slovenski strokovnjaki. Pri tem so s svojim znanjem sodelovali tudi strokovnjaki našega premočgovnika, ki se že dlje časa vključujejo v to dejavnost.

Na posvetovanju so s svojimi prispevki sodelovali: Franc Riček kot soavtor referata Sidranje viseče proge v panelno podgradnjo s spiralnim sidrom, Marjan Hudej, Bogdan Makovšek, Ivan Pečovnik in Franc Riček z referatom Izdelava in sanacija podzemnih in površinskih objektov, Boris Doblšek z referatom Izvedba vodotesnosti jamskih objektov, izdelanih iz mAB panelov, Borivoj Oprešnik, Jože Kortnik in Simon Zavšek z referatom Inertizacija in

koristna uporaba industrijskih odpadkov ter Evgen Dervarič in Franc Planinc z referatom Uporaba kompozitnih sider v rudarstvu in tunelogradnji.

Zaščita okolja in podzemne gradnje ter podzemno odlaganje odpadkov so teme, ki bodo zelo zanimive tudi v prihodnosti. Do sedaj so bili na tem področju storjeni pomembni koraki pri preučevanju materialov in odpadkov, ki jih je treba shraniti na okolju prijazen način. Poudarjen je trend za koristno uporabo teh materialov v tehnološkem procesu gradnje in likvidacije podzemnih objektov.

Proces interakcije med hribino in podgrajevalnimi elementi pri izgradnji predorov in podzemnih objektov je v vse večji meri predmet kvalitetnih predhodnih raziskav, ki se nato v času gradnje še kako obrestujejo. V podzemnih gradnjah so zelo prisotne metode gradnje po NATM (nova avstrijska metoda) in z armiranobetonskimi paneli.

Projektanti se sicer težko odločajo za podzemne gradnje, predvsem zato, ker so drage, izdelava časovno zamudna in vzdrževanje zahtevno. Pri tem pa vse premalo upoštevajo prednosti podzemnih

Soorganizatorji posvetovanja so bila podjetja: Družba za državne ceste Ljubljana, Družba za raziskave v cestno prometni stroki Ljubljana, ESO Oprema Velenje, Inštitut za geologijo, geotehniko in geofiziko Ljubljana, Podjetje za geotehnična dela Ljubljana, Inštitut za rudarstvo, geotehnologijo in okolje Ljubljana, Republiška uprava za jedrsko varnost Ljubljana, Inštitut za raziskavo materiala in aplikacije Ljubljana, Rudarska gradbena dejavnost Trbovlje, Premogovnik Velenje, Rudnik Trbovlje in Hrastnik, SCT OE Cestni program, Kograd IGEM Dravograd, Tuing Ljubljana in Gradbeni inštitut Ljubljana.

gradenj, ki so okolju prijazne med gradnjo in v obratovanju, rešitve so enostavne in povsem neodvisne od objektov na površini, obratovanje ni odvisno od vremena, temperatura je konstantna...

Organizacijski odbor posvetovanja je ob koncu sprejel nekaj zaključkov. Najprej, da zahteva razvoj geološke, rudarske in gradbene stroke integralen pristop k načrtovanju, projektiranju in izgradnji predorov in drugih podzemnih objektov.

Nadalje, da je slovenska stroka sposobna projektirati in graditi predore in podzemne objekte ter še, da je v Sloveniji potrebno ustanoviti nacionalni komite za gradnjo predorov in podzemnih objektov ter ga včlaniti v ITA (International Tunneling Association). Za predsednika tega komiteja je bil predlagan pobudnik te ideje prof. dr. Uroš Bajželj z Naravoslovnotehniške fakultete Univerze v Ljubljani. V času

do naslednjega posvetovanja, ki bo leta 1998, naj bi bil v Sloveniji sestanek izvršnega odbora ITA, na katerem bi komentarji in referati uglednih mednarodnih strokovnjakov prispevali k dvigu nivoja in potrditvi referenc slovenske stroke.

Organizacijski odbor posvetovanja je tudi sklenil, da se iz presežka sredstev za organizacijo posvetovanja podelita ena ali dve štipendiji za študij geotehnologije, kar naj bi predstavljalo začetni sklad za organizirano podpiranje izobraževanja mladih geotehnoloških in rudarskih strokovnjakov na Naravoslovnotehniški fakulteti Univerze v Ljubljani.

E. D. in B. S.

Sebastiano Pelizza, predsednik ITA, je na posvetovanju med drugim dejal: "Podzemne gradnje bodo bolj kot kadarkoli postale svetovni posel. Mednarodna konkurenca planerjev, graditeljev in strokovnjakov za nadzor pri izvajanju projektov bo vse večja. Čas za priprave projektov in izgradnjo predorov bo minimalen. Projekti bodo vse večji, zahtevali pa bodo skrbno organizacijo in kvalitetne kadre.

S tega vidika bo treba zagotoviti multidisciplinarnost za izboljšanje projektov, da bi zaščitili naročnike in izvajalce. ITA bo imela pri tem pomembno vlogo, predvsem pri oblikovanju standardov za izdelavo projektov in zahtevkov zanje pa tudi pri oblikovanju pogodb."

"Živimo v času, ko nam v Sloveniji ni vseeno, kako gospodariti z okoljem in prostorom," je v uvodni besedi dejal predsednik organizacijskega odbora posvetovanja mag. Evgen Dervarič in nadaljeval: "Na razpolago namreč nimamo velikih površin za gradnjo cest, skladišč, parkirnih prostorov, odlagališč komunalnih in drugih odpadkov ter ostale infrastrukture, ki glede na namen zahteva velike posege v prostor. Visoki standardi, ki smo si jih v Sloveniji postavili za zaščito in razbremenitve okolja pred emisijami, hrupom, za prostorsko razbremenitev pokrajine, ohranitev biotopov, naravnih spomenikov in krajinskega izgleda, zahtevajo vse večji obseg podzemnih gradenj."

Mag. Evgen Dervarič, pomočnik tehničnega direktorja za tehnično področje

Skupina za odpadke pri GZS

Veliko ekoloških zahtev Evropske zveze

V torek, 15. oktobra, je bila v našem podjetju redna seja delovne skupine za odpadke pri Gospodarski zbornici Slovenije. Prisostvovali so ji člani skupine, predsednik Savinjsko-šaleške območne gospodarske zbornice Velenje Božo Lednik, direktor ekološkega sklada Republike Slovenije Ljubo Žužek, vodja oddelka Evropske zveze pri GZS Andreja Jerina ter predstavnika službe za tehnološki razvoj GZS Janja Leban in Tomaž Terček. Sejo je vodila predsednica Vilma Fece iz Gorenja.

Skupino za odpadke sestavljajo predstavniki industrijskih panog v Sloveniji (ladjedelništva, farmacije, kovinske, kemične, jeklarske industrije...). V njej je tudi predstavnik za premogovništvo, to je Franci Lenart iz našega podjetja.

Skupina je bila ustanovljena leta 1991 z namenom reševanja problemov v zvezi z industrijskimi odpadki v Sloveniji. Sčasoma pa je njeno delo prerastlo od zgolj ukvarjanja z odpadki na preučevanje vseh vplivov industrije na okolje. Skupina je zelo aktivna pri pripravi podzakonskih aktov zakona o varovanju okolja ter druge zakonodaje, ki zadeva varovanje okolja.

Gostitelji sestankov skupine so posamezna podjetja, ki imajo tako tudi priložnost predstaviti svoje dejavnosti in problemov. Na torkovi seji so to vlogo za naše podjetje opravili tehnični direktor Marjan Kolenc, svetovalec direktorja Marjan Tamše in vodja rudarskega projekta utrjevanja in zapolnjevanja Borivoj Oprešnik.

Na seji je Ljubo Žužek člane skupine seznanil z delovanjem Ekološkega sklada Republike Slovenije in možnostmi financiranja projektov, ki zmanjšujejo obremenitve okolja. Sklad nudi ugodnejše kredite za ekološke projekte kot banke, vendar so ti krediti zaradi premajhnih sredstev in zapletenih pogojev pridobivanja ugodnejši za urejanje komunalnih ekoloških zadev v občinah kot pa za industrijo.

Nadalje je Andreja Jerina predstavila "belo knjigo", to je dokument, ki opredeljuje zahteve EZ do držav, ki se želijo včlaniti vanjo. Med temi zahtevami se jih precej nanaša na varovanje okolja in jih bo Slovenija še morala izpolniti.

Na seji so bili predstavljeni še interni sporazum med EZ in Slovenijo ter spremembe zakonodaje glede varovanja okolja; predvsem spremembe zakona o strupih, pravilnika o presoji vplivov na okolje, zakona o odpravi dolgoročnih rezervacij varovanja okolja, zakona o izgradnji objektov...

Po seji si je del skupine ogledal odkop na jugu v Jami Preloge in pripravsko delovnišče, del skupine pa pregrado-odlagališče pepela. Večina udeležencev se je že bila na ogledih rudnikov, skoraj vsi pa so bili prvič v premogovniku. Zato so lahko delovne razmere v obojih primerjali in bili presenečeni, v kako zahtevnih razmerah delajo rudarji v našem premogovniku.

Diana Janežič

Člani skupine med sejo

Promocija podjetja

Srečanje poslovnih partnerjev

Od 19. do 21. septembra je Društvo inženirjev in tehnikov našega podjetja gostilo poslovne partnerje na njihovem tradicionalnem že 7. srečanju. Letos so prva dva dneva preživeli na Primorskem, saj so v četrtek prisostvovali svečanosti ob odprtju novega pokritega bazena v hotelu Barbara v Fiesi, drugi dan pa so si ogledali še Primorsko, Kras in Postojnsko jamo.

Gostje iz Slovenije ter iz Nemčije, Avstrije, Francije in Anglije so tako tudi letos najprej spoznali košček Slovenije, v petek zvečer pa jih je vodstvo DIT in podjetja pogostilo na banketu v restavraciji Jezero. Ob tej priložnosti sta krajši umetniški program izvedla sopranistka Dušanka Žličar, na klavirju pa jo je spremljal Nikolaj Žličar. Poslovne partnerje je ob tej priložnosti nagovoril tudi direktor podjetja dr. Franc Žerdin, ki je poudaril, da so dobri proizvodni rezultati, ki jih dosegamo v premogovniku, plod večletnega uspešnega sodelovanja s poslovnimi partnerji.

Srečanje poslovnih partnerjev se je v soboto že sedmo leto zapored končalo s tradicionalnim turnirjem DIT'96. Z njegovo izvedbo so bili zadovoljni tako udeleženci turnirja kot tudi organizatorji, saj je vse potekalo po načrtih. Tekmovalci so se pomerili na teniških igriščih v posameznih igrah za moške in ženske ter v merjenju dvojic, organizatorji pa so za vse udeležence turnirja pripravili še nekaj zanimivosti. Tako so lahko jezdili konje, poskusili voziti mercedes, hondo ali kio, s posebno napravo pa so merili tudi hitrost leta teniške žogice pri serviranju.

Organizatorji so kot vsako leto doslej ob teniškem turnirju izdali tudi priložnostni bilten, v katerem so letos predstavili izgradnjo Turistično rekreacijskega centra Jezero.

Diana Janežič

Ko v Portorožu donijo bobni

Portorož je letos že tretjič gostil najkreativnejše ljudi oglaševalske stroke v Novi Evropi. Za tiste, ki vas je zmotil izraz "Nova Evropa", naj povem, da ne označuje nobenega geografskega pojma. Ta skovanka (pozicijska vmestitev) je nastala zato, da največji in najodmevnejši slovenski festival ne bi vznemirjal organizatorjev drugih, v Evropi in svetu že priznanih oglaševalskih srečanj.

Zlati boben je bil velika predstava, resna tekma, odlična šola, živa žurka in hudičev izziv. Začel se je s slovenskim dnevom, na katerem so nekatera slovenska podjetja predstavila svoje izkušnje s prodorom na nova tržišča, oglaševalske agencije pa svojo nenadomestljivi delež pri nizanju teh uspehov. Forum, izobraževalni del festivala, je vseboval pet tematskih sklopov in je združil marketinške in oglaševalske strokovnjake iz celega sveta. Nikoli še nisem imel priložnosti od toliko ljudi, ki "ustvarjajo" novodobni marketing, slišati njihovih osebnih spoznanj in dognanj. Mariusz Jan Demner, kreativni direktor in solastnik najkreativnejše avstrijske agencije Dem-

ner, Merlicek & Bergmann, Reiner Erfert, predsednik agencije Michael Conrad & Leo Burnett, Frankfurt, Nancy Ross, predsednica Creste, direktor Epice Andrew Rawlins, podpredsednik Mediavision iz Pariza Patrick Billely..., živijo od kreativnih idej, ki jih uspejo prodati svojim naročnikom, zato ni bilo nič presenetljivega, da so s svojimi nastopi blesteli v pristanišču rož. Žareli so tudi zmagovalci tekmovalnega dela festivala, blišča in glamurja pa so bili deležni vsi, ki so prireditve izkoristili v tovrstne namene.

Novi interaktivni mediji (Internet) ponujajo nove možnosti oglaševanja, predvsem na področju trženja znanja in novih tehnologij. Prepoznavnost, imidž, tržno komuniciranje in trženje podjetij je znanost in za nekatere, z blaznim občutkom za posel, dober zaslužek. Na vprašanja (marketinškega spleta - 4P) s kom, za koliko, kje in kdo bo zato še vedel, bodo strokovnjaki spet odgovarjali na Zlatem bobnu '97.

Peter Pušnik

Osrednje tekmovanje so bili posamezni teniški dvoboji med moškimi, kjer je veliki prehodni pokal DIT prejel Boštjan Aljaž, ki je v finalu premagal lanskega zmagovalca Matjaža Končana. Pri ženskah je prvo mesto osvojila Jožica Peterlin, ki je premagala Ido Kumer.

Za vse, ki jim več kot le zmaga, pomeni tudi igranje tenisa in druženje ob športni igri, je bil organiziran turnir dvojic. Zmagovalni par letošnjega turnirja sta bila Marjan Hudej in Stane Sovič, ki sta v finalni igri premagala Milana Medveda in Ivana Mirnika. Pri zelo zanimivi in odlično izpeljani tekmi za najhitrejšega serverja pa je zmagal Miha Pušnik, ki je udaril žogico s hitrostjo 152 km na uro. Drugi je bil Aleš Žaubi z udarcem 150 km/h in tretji Heymann s hitrostjo udarca 148 km/h.

Velenjski premogovnik potrebuje oglaševalsko stroko. Naša nova celostna grafična podoba je po kakovosti in promocijski vrednosti povsem enakovredna izdelkom, ki predstavljajo samo tržno naravnana podjetja. Naših proizvodov (lignita, ksilita) verjetno nikoli ne bomo oglaševali s televizijskim spotom, kjer bi bujna mladenka v skromni opravi z zapeljivim glasom spraševala, če si v hudi, sibirski zimi želimo kaj zelo vročega in bi potem v isti sapi po ugodni ceni ponudila ustrezno količino premoga.

Našo pojavnost bomo morali graditi s posameznimi oglaševalskimi akcijami in dobro premišljenimi odnosi z javnostmi, to je z množico člankov in oglasov v različnih časopisih, ter na radiju in televiziji.

Premogovnik Velenje in Pivovarna Laško

Rudarji delajo pod hektolitri piva

Pojem "pivo" ima v našem premogovniku prav poseben pomen in ime Pivovarne Laško je v njem posebej cenjeno. No, simpatije so obojestranske; tudi v Laškem se dobro zavedajo, kam potujejo velike količine pri njih zvarjenega hmeljevega soka... Torej, ponudba in povračevanje med obema podjetjema dobro tečeta in obe podjetji na tem področju zgledno sodelujeta.

Od letos dalje pa ne le na tem področju. Tako kot vsi, ki kolikor toliko spremljajo gospodarska gibanja v Sloveniji, vedo, da je Pivovarna Laško eno najboljših in najbolj stoječih podjetij v Sloveniji, tako tudi v Laškem vedo, da v našem premogovniku zmoremo marsikaj. Ne le visokoproduktivno odkopavati premog, temveč opravljati pod zemljo dela, ki s premogom na prvi pogled nimajo nobene povezave.

V Pivovarni varijo pivo po vrhunski tehnologiji in z najmodernejšo opremo. Pri vsej modernizaciji proizvodnje v halah pa temu razvoju nikakor ni sledilo "podzemlje". Zapleten in obsežen splet kanalizacijskih cevi, ki poteka pod proizvodnimi halami v Pivovarni, je postal zastarel in premajhen. In na tem mestu se je v proizvodnjo piva vključilo naše podjetje. Vodstvo Pivovarne nam je zaupalo, da bomo njihove težave rešili v celoti: posneli stanje, pripravili projektno dokumentacijo in se lotili del.

Stanje so posneli jamomerci, v sektorju za raziskave in razvoj so pripravili dokumentacijo, ki jo je vodstvo Pivovarne potrdilo, rudarskih gradbenih del pa so se 18. septembra lotili delavci Priprav.

Celoten projekt in dela na terenu vodi Franc Riček. "V osnovni pogodbi je bilo dogovorjeno, da bodo dela potekala v treh fazah. V prvi smo obnovili kanalizacijo v dolžini 17 metrov in naredili vstopni jašek, v drugi fazi smo položili 28 metrov cevi in naredili več vertikalnih jaškov, v tretji fazi pa bomo sanirali kanalizacijo v zunanjem delu in pod železniškimi tiri.

Kasneje - v februarju prihodnje leto - načrtujejo v Pivovarni tudi rušenje nekaterih objektov in izgradnjo novih, pri tem pa naj bi sodelovali tudi mi. Pod halami in drugimi objekti teče energetska kineta, ki je za sedanje potrebe premajhna, zato naj bi mi z rudarskim gradbenim načinom naredili zmogljivejšo. Tudi za to delo naj bi pripravili tehnično dokumentacijo. To

pomeni, da bomo s Pivovarno Laško sodelovali še kar nekaj časa."

V Pivovarni Laško delajo naši delavci Priprav v treh izmenah, v vsaki pa je po pet delavcev in nadzorniki. Občasno pri določenih delih sodelujejo tudi delavci iz strojne in elektro službe. Dela potekajo po načrtih, čeprav so dosedaj opravili še veliko del, ki prvotno niso bila načrtovana. Zato Franc Riček tudi ne more natančno povedati, kolikšna bo vrednost vseh del.

"Vrednost del po osnovni pogodbi je bila 16 milijonov SIT, vendar smo v tem času rešili več tehničnih problemov, ki jih prej nismo predvideli in opravili tudi več drugih del, ki v osnovni pogodbi niso bila predvidena. Pri kopenju rogov za polaganje cevi namreč naletimo na stare temelje, objekti so prav tako stari in je treba marsikje najprej sanirati te stvari. Ocenjujem, da bo vrednost pogodbenih del bistveno večja od prvotne."

Delovišče v Pivovarni Laško ni prvo naše zunanje delovišče, vendar pa je zaradi pomembnosti podjetja in del, ki jih bodo naši delavci v njem opravili, zelo pomembno za pridobivanje novih del. Delavci se tega zavedajo in investitor dosedaj ni imel pripomb na kakovost opravljenih del in tehničnih rešitev. "Malo za šalo, malo za res pa naj rečem še to, da imamo pri našem delu zelo veliko nadzornikov. Sodelavce v premogovniku, ki vedo, kje delamo, namreč "skrbi", da bi v Pivovarni povzročili kakšno okvaro, ki bi ustavila proizvodnjo piva. Če bi se to zgodilo, se mi, seveda, ne bi upali vrniti v Velenje...!" je sklenil Franc Riček.

Diana Janežič

Franc Riček med rudarji pri polaganju cevi.

Obnova železniških objektov

Premogovnik Velenje in Slovenske železnice

Letos je minilo 150 let, ko je prvi vlak iz Celja zapeljal po novo zgrajeni železnici. S tem sta bila skozi Slovenijo povezana Dunaj in pristanišče Trst, ki je bil za takratno Avstro-ogrsko izrednega gospodarskega pomena. Velike potrebe po premogu in interesi lastnikov premogovnikov so tudi vplivali na postavitve železniških tras, zato še danes poteka glavna železniška transportna pot skozi Zasavske revirje.

Tako kot po programu DARSA za izgradnjo avtocest je Evropska banka za obnovo in razvoj namenila 200 milijonov evrov za program izgradnje sodobne železniške infrastrukture, v katerega se je vključil tudi Premogovnik Velenje. Naše bogate izkušnje in znanje ter preverjena tehnologija pri sanacijah podzemnih in nadzemnih objektov nas postavljajo v položaj, da lahko z dobro izdelano ponudbeno dokumentacijo in kakovostno ter v roku izvedenimi deli konkuriramo drugim podjetjem, ki že več let nastopajo na trgu.

V zadnjem letu smo uspešno licitirali in izvedli javne razpise za sanacije treh podpornih zidov in enega nadvoza, v oktobru pa smo pridobili dela za sanacijo portalov železniškega tunela Skorno. Vsi dosednji objekti so pod gradbenim nadzorom Slovenskih železnic, Sekcije za vzdrževanje prog Celje, ki pokriva železniško območje od Zidanega Mosta do Pragerskega in Velenja. S podobnimi aktivnostmi bomo nadaljevali tudi v naslednjem letu, ob tem pa poskušali sodelovanje še razširiti.

Stava 6:0

Na povabilo na glavno proslavo obletnice železničarjev 1. junija v Celju smo se v premogovniku z veseljem odzvali in v neformalnih pogovorih utrdili naše vezi. V programu prireditve so nas pritegnile več kot sto let stare lokomotive, ki so sopihale mimo nas in s tuljenjem siren obudile nostalgijo na stare čase.

Ko so delavci Priprav uspešno sklenili sanacijo nadvoza v Rimskih Toplicah (na sliki), je padla stava, da bo Premogovnik Velenje premagal SŽ - Sekcijo za vzdrževanje prog iz Celja v šestih športnih panogah z rezultatom 6:0. Tekmovanje smo organizirali v začetku junija v TRC Jezero. Zbralo se je po 30 tekmovalcev iz vsake ekipe, tekmovali pa smo v teh disciplinah: tenis, nogomet, odbojka na mivki za ženske, košarka, rafting in vlečenje vrvi.

V nogometu, tenisu, košarki in odbojki smo gladko premagali nasprotnike. V raftingu je naša ekipa neuspešno startala, na sredini jezera smo imeli celo občutek, da naš tekmovalac vesla za nasprotnike, toda tik pred ciljem je prevzela vodstvo in zmagala. Bilo je 5:0. Po kosilu nam je ostalo še vlečenje vrvi. Prvi poteg so dobili gostje, v drugem in tretjem potegu pa je ekipa Premogovnika ulovila ritem in zmagala. S tem

smo rudarji dokazali, da kar obljubimo, tudi naredimo. Rezultat je bil 6:0.

Železničarji so na vsak način želeli iz Velenja odnesti vsaj eno zmago, zato je njihov kapetan Marjan Stopinšek izzval kapetana naše ekipe Marjana Kolenca na preizkus lomljenja rok. Izziv je bil sprejet in tokrat je železničar lahko preveril, kaj pomeni hidravlični cilinder v rokah rudarja - 7:0. Gostje so tako izgubili stavo, mi pa smo sprejeli povabilo na povratno srečanje v septembru.

Tako smo se ponovno srečali v športnem centru osnovne šole Šmarje pri Jelšah z nekoliko oslabiljeno ekipo. Njen vodja je bil Peter Jaklič. Železničarji so nestrno pričakovali prvo zmago, ki pa je po odigranem nogometu, tenisu in odbojki še ni bilo. Po nervozni in grobi košarki so jo le učakali in jo v navdušenju potrdili še z vlečenjem vrvi. Rezultat je bil do takrat 3:2 za nas, čakala pa nas je še preizkušnja v balinanju.

Zaradi neumornega navijanja se je utrudil naš balinarski adut Miki in je pri "približevanju kugl" le-te oddaljeval. Na našo srečo ga je uspešno nadomestil kapetan Peter z nezgrešljivimi meti. Ekipa kot celota je bila tako dovolj uspešna, da smo zmagali s 4:2. S tem smo zagotovili, da bomo nadaljevali s 3. športnim srečanjem spomladi 1997 v Velenju. Menda se železničarji že dogovarjajo o sestavi reprezentance iz vse Slovenije. Med 10.000 zaposlenimi imajo verjetno dober izbor.

Aleš Dremel

Danes so Slovenske železnice po številu zaposlenih največje podjetje v Sloveniji. V letu 1994 jih je bilo 10.001 (vir Gospodarski vestnik). Po prihodku so uvrščeni na 6. mesto s 37,3 milijarde tolarjev realizacije, po dobičku pa na 59. mesto. V njihovem poslovnem načrtu je bistvenega pomena uspešna vključitev Slovenije v mednarodni železniški promet s hitrejšimi vlaki, zato je treba narediti nekatera popravila in izboljšave na železniški infrastrukturi. Od časa Avstro-ogrske do danes zaradi tedanje solidnosti gradnje ni bilo treba veliko vlagati v sanacijo objektov, kot so tuneli, mostovi, nadvozi, podporni zidovi, plazovi...

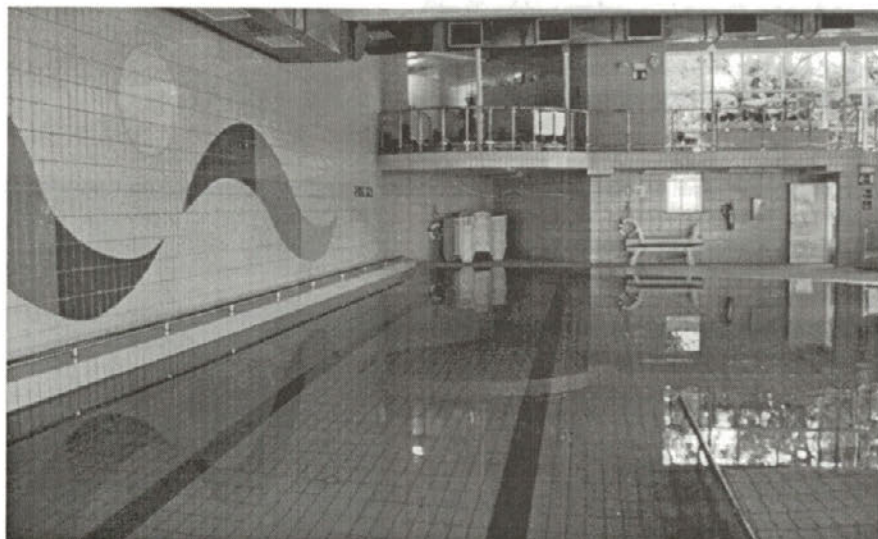
Zaradi starosti objektov in tehnološkega razvoja vlakov pa je treba obnoviti železnico v celoti. Pri večjih hitrostih mednarodnih vlakov (160 km/h) se stabilnost in odpornost navedenih objektov pod večjimi statičnimi in dinamičnimi obremenitvami zmanjša. Prav tako je treba izdelati nekatere deviacije, ki bodo premostile nepotrebne krivulje in omogočile večje hitrosti vlakov.

Hotel Barbara Fiesa

Hotel za vse letne čase

Poletje se je tisti dan, 19. septembra, poslavljalo tako, kot je bilo vse tri mesece. Vetrovno in deževno. Takšna vremenska kulisa slovesnosti ob odprtju pokritega plavalnega bazena v hotelu Barbara v Fiesi pa je le še potrdila pravilnost odločitve za izgradnjo pokritega bazena. Za bivanje v hotelu Barbara namreč zdaj ne potrebujemo več letnih časov.

so v Turistični agenciji Gosta že pripravili programe bivanja v hotelu za različne skupine in termine bivanja ter jih opremili z bogato ponudbo storitev.

Seveda vsa ponudba zajema tudi neomejeno kopanje v novem bazenu. Bazen obsega 167 kvadratnih metrov vodne površine, globok je meter in pol, v njem pa je 250 kubičnih metrov morske vode, ki jo v posebni črpalni postaji zajemajo 50 metrov od obale. V celotnem bazenu in ob bazenskih prostorih je urejeno talno ogrevanje, vodo v bazenu pa lahko ogrejejo tudi do temperature 38°C. Bazen je opremljen s petimi podvodnimi reflektorji in 20 masažnimi šobami. Prostori bazena so z veznim hodnikom povezani s hotelom, ob hodniku pa so trim kabinet, savna in garderobe.

Bazen so zgradili delavci lendavskega Gidosa, ki je opravil tudi prenovo doma rudarjev.

Čeprav s(m)o bili obiskovalci preurejenega in posodobljenega doma rudarjev v Fiesi z njegovim novim izgledom in ponudbo, ki ju je dobil lani, zelo zadovoljni, je vendarle manjkala še pika na i. Letos je bila postavljena.

Diana Janežič

Hotel in bazen v njem slejkoprej pomenita počitnice, brezskrbnost in užitke. In del tega ter veselje in razigranost so s pristrčnim plesnim nastopom med goste vnesli mladi plesalci akrobatske skupine Flip iz Pirana, pevci mešanega pevskega zbora Šolskega centra Velenje in Rudarska godba.

Odprtja so se udeležili predstavniki Premogovnika in njegovi poslovni partnerji, predstavniki občin Velenje, Piran in Koper ter predstavniki Ministrstva za okolje in prostor Republike Slovenije.

Ko je Bog morja Pozejdon z dvema morskima zvezdicama prinesel trak z zavezano pentljo, ko je direktor premogovnika dr. Franc Žerdin to pentljo razvezal in je Pozejdon vrgel morskó zvezdico v bazen, so se prižgali podvodni reflektorji in je zašumela voda iz masažnih šob. Marsikateri gledalec tega trenutka si je zaželel skoka v vodo in sklenil, da bo to ob prvi priložnosti tudi storil.

In priložnosti je odzdaj 365. Hotel Barbara ima namreč odprta vrata vse leto in za vse obiskovalce. V njem bodo za delavce premogovnika potekali organizirani programi zdravstvene preventivne rekreacije in druge oblike organiziranega oddiha, vsem gostom pa bodo na voljo nekateri športni rekviziti ter vodene športne, rekreativne, kulturne in družabne prireditve. Tako

Glasiło Rudar izdaja Rudnik lignita Velenje - Ureja uredniški odbor: Diana Janežič (odgovorna urednica), Ivo Avberšek-Hans (tehnično urejanje), Božena Steiner, Aca Poles, Boris Salobir, Peter Pušnik, Jože Kožar
Naslov uredništva: RLV, Partizanska 78, 3320 Velenje, telefon 853-312, interno 18-15, fax. 854-986 - naklada 4000 izvodov - tiska Tiskarna Bizjak Velenje

Po mnenju Ministrstva za informiranje z dne 14.2.1992, št. 23/67-92 se glasiło Rudar šteje za izdelek iz tar. št. 3, tč. 13 Tarife prometnega davka.

Vabi vas TRC Jezero!

Možnosti za rekreacijo v jesensko-zimskem času niso nič manjše kot v drugih letnih časih, le poiskati jih je treba. Kje jih iskati? Kaj početi? Z odgovori vam bo pomagal in vas spodbudil za rekreacijo vodja TRC Jezero Martin Štajner.

Rudar: "Katere telesne aktivnosti so primerne za zimski čas?"

Štajner: "Možnosti za rekreacijo so celo leto, res pa je, da se glede na letni čas razlikujejo vrste aktivnosti. Jesen in zima sta zelo primerna letna časa za rekreacijo, morda še bolj kot poletje z visokimi temperaturami.

Če je vreme ugodno in ni pre nizkih temperatur, se pozimi ni treba preseliti v zaprte prostore, temveč je treba čim dlje vztrajati in se rekreirati v naravi. Tek, izleti, dolgi sprehodi, igre na prostem so možnosti, ki nam omogočajo maksimalno sprostitev in primerno telesno aktivnost. Razgibanje v fitnes studiu, aerobika, gimnastika in dvorani, plavanje v bazenu pa so najprimernejše aktivnosti v zaprtih prostorih."

Rudar: "Kakšne možnosti za rekreacijo v jesensko-zimskem času nam nudi TRC Jezero?"

Štajner: "V okviru TRC Jezero lahko pozimi v dvorani igramo tenis, v fitnes studiu izvajamo fitnes programe, aerobiko za ženske, stretching gimnastiko, izvajamo pa tudi programe za športna društva. Dejavnost v našem fitnes studiu je izredno pestra, včasih nam kar zmanjkuje prostora.

V jesensko-zimskem času smo za naše obiskovalce razširili ponudbo igranja tenisa. Tako organiziramo v dopoldanskem času tečaje tenisa za odrasle in za otroke po posebno ugodnih cenah. Organiziramo tudi razne rekreativne teniške turnirje, tudi nočne teniške turnirje.

Poleg teh možnosti pa imajo zaposleni pri velenjskem premogovniku še druge možnosti za rekreacijo. Pripravili smo programe za utrjevanje zdravja in telesnih aktivnosti v Termah Topolšica, kjer so na voljo bazen s termalno vodo in telovadnica za korektivno gimnastiko, in v velenjskih kopalniščih, kjer sta na voljo tudi trim kabinet, savna. V Rdeči dvorani smo najeli igrišče za igranje rokometu, nogometu in squashu.

Ponudba je torej pestra. Kdor bo zbral dovolj volje in energije, se bo lahko razgibal tudi v zimskem času."

Dragica Marinšek

Takole je na kilometer dolgo pot stekla prva skupina tekačev, mlajših dečkov na 31. krosu za pokale Dela, ki smo ga 19. oktobra že sedmič organizirali v Velenju. Skupno je nastopilo 961 tekačev in tekačic iz 49 slovenskih občin. Zmagovalci med večjimi občinami so bili domačini, člani AK Velenje. Svojevrstni zmagovalci pa so bili tudi organizatorji, saj so na novi progi okoli Turističnega jezera kljub razmočenemu terenu omogočili primerne pogoje za vse udeležence krosa. Številne pohvale, ki so jih bili deležni, jim zbuja upanje, da bodo tudi organizatorji 32. krosa Dela prihodnje leto, optimisti pa so tudi pri vložitvi kandidature za organizacijo enega od evropskih prvenstev v krosu. Izkušenj imajo veliko! (dj)

V soboto, 12. oktobra, je bilo na teniških igriščih TRC Jezero spet živahno. Že od zgodnjega dopoldneva je namreč tam potekal zaključni teniški turnir žrebanih dvojic. Turnir je imel pravi jesenski značaj, saj nista manjkala ne pečen kostanj ne sladek mošt, posijalo pa je tudi jesensko sonce. Zmagovalca turnirja sta postala Andrej Puc in Oskar Žohar. Druga najboljša sta bila Jože Kolenc in Bojan Ambrož, 3. do 4. mesto pa sta si razdelila dva para, in sicer Karel Špegel in Igor Stropnik ter Darko Lihtineker in Stane Mlakar. Organizator turnirja TRC Jezero je poskrbel tudi za nagrade in pokale najboljšim. /dm/

Jamska reševalna četa

Cooperjev test

Bogdan Železnik

Zvone Kodrun

Branko Valenčak

Cooperjev test se imenuje preizkušnja v dolžini teka v 12. minutah. Po mednarodni lestvici Cooperjevega testa naj bi moški pod 30 let v 12. minutah za oceno odlično pretekli 2.800 metrov in več, stari od 30 do 39 let 2.640 metrov in več ter stari od 40 do 49 let 2.480 metrov in več. To preizkušnjo poleg metanja kroglice in teka na 60 metrov vsako leto v oktobru opravijo tudi aktivni člani jamske reševalne čete.

Letos se jih je testiranja v četrtek popoldne, 10. oktobra, udeležilo 120; vsi, ki so v tem tednu delali v 1. in 3. izmeni. Še 34 pa jih je testiranje opravilo v četrtek, 17. oktobra.

Kot smo izvedeli od vodje jamske reševalne postaje Matjaža Klemenčiča, so reševalci zadovoljivo prestali testiranje. Njihovi rezultati so približno takšni, kot so jih pričakovali. Pri večini so izraz ukvarjanja z rekreacijo.

Boljše rezultate so dosegli reševalci, stari nad 40 let, ki tudi večkrat obiskujejo telovadnice, bazene, teniška igrišča. Vedo namreč, da brez rekreiranja telesne zmogljivosti preprosto ni mogoče ohranjati. Mlajši, stari do 30 let, ki so v povprečju dosegli nekoliko manj dobre rezultate, pa še menijo, da je kondicija nekaj trajnega in samoumevnega. Zato jih v jamski reševalni postaji nameravajo bolj pritegniti k rekreaciji.

S tremi jamskimi reševalci smo se zapletli v pogovor!

Bogdan Železnik iz Jamske mehanizacije: "Tekel sem v starostni skupini od 30 do 40 let, pretekel pa sem malo manj kot sedem krogov tekaške steze na stadionu. To je najmanj, kar sem v zadnjih letih pretekel, zato z rezultatom nisem zadovoljen. Priznam, da sem se premalo rekreiral, čeprav so možnosti za rekreacijo za člane jamske reševalne čete izredno dobre.

Mislím, da se rekreacije reševalci sploh premalo udeležujemo. Pri meni je razlog za to neudeležbo predvsem precejšnja oddaljenost mojega doma od Velenja. V preteklosti sem se bolj rekreiral, predvsem sem tekel in treniral judo, sodeloval pa sem tudi na tekmovanjih v triatlonu. Tudi preventivne rekreacije za reševalce v Fiesi sem se udeleževal vsa minula leta, letos pa mi je zanj zmanjkalo časa."

Zvone Kodrun iz Jame Škale: "Pri premogovniku delam že trinajst let, jamski reševalec pa sem šesto leto.

Tekel sem v starostni skupini od 30 do 40 let in pretekel 2.350 metrov, kar je nekaj več kot 6 krogov. S takšnim rezultatom sem le deloma zadovoljen. Vem, da bi lahko pretekel daljšo razdaljo, če bi se letos

udeleževal rekreacije. Ker se rekreiral nisem, je rezultat pač takšen, kakršen je.

Prejšnja leta, ko sem se udeleževal rekreacije, sem dosegel boljše rezultate. Prav zato - in tudi zaradi svojega boljšega počutja - se bom spet začel rekreirati, in to že v jesensko-zimskem času. Možnosti za to je pri našem podjetju veliko. Žal pa delavci preradi mislimo, da se dovolj rekreiramo že pri delu v jami. Vendar to ni res, saj pri delu obremenjujemo le nekatere mišice, vse druge mišice pa ostanejo nerazgibane."

Branko Valenčak iz Jamskega transporta: "Tekel sem v starostni skupini nad 40 let in pretekel 3.250 metrov, kar je nekaj več kot sedem krogov. Takšen rezultat je odraz mojega načina življenja, saj skoraj vsak dan pretečem nekaj kilometrov. Pravzaprav me od teka lahko odvrne le zelo slabo, deževno vreme.

Doma sem v Savinjski dolini, zato se rekreacije, ki je za reševalce organizirana v Velenju, ne udeležujem. Udeležil pa sem se programiranega oddiha za jamske reševalce v Šmarjeških toplicah. Z načinom rekreacije na tem oddihu sem bil zadovoljen, zato se bom takšnega aktivnega oddiha še udeležil, če bom le imel možnost."

Dragica Marinšek

ZAHVALA

Ob prezgodnji in boleči izgubi dragega sina, brata in svaka Ervina Avberška iz Lopatnika pri Velenju se iskreno zahvaljujemo govornikom Dragu Semetu in Dragu Kolarju za tolažilne besede, častni straži, Rudarski godbi in rudarjem Premogovnika Velenje za njihov zadnji "srečno".

vsi njegovi

V 1. ligi

Balinarski klub RLV

V začetku letošnje sezone balinarji našega podjetja nismo upali napovedovati rezultatov, še manj pa smo pričakovali uspeh, ki smo ga dosegli ob koncu sezone. S prvim mestom v II. državni ligi vzhod, kjer tekmuje deset klubov z območja ljubljanske in gorenjske regije, smo namreč dosegli svoj največji uspeh v zgodovini kluba - uvstitev v 1. slovensko balinarsko ligo.

Balinarski klub RLV obstaja in deluje 15 let. Ustanovljen je bil leta 1981. Balinanje v klubu je bilo takrat precej drugačno, kot je danes, v klubu pa so delovali predvsem starejši člani. Z leti pa so se tudi v tem športu spremenila pravila in panoge, za vse to pa je bilo treba tudi pomladiti članstvo. To smo storili tudi balinarji premogovnika. Novejše panoge in tekmovanja zahtevajo od športnika balinarja tudi veliko kondicije in dobre psihične priprave.

V letu 1992 smo se balinarji premogovnika iz območne lige uvrstili v II. državno ligo vzhod. Kmalu smo uvideli, da je za ta nivo tekmovanja potrebnih več treningov in dela z mladimi. Po štirih sezonah tekmovanja v II. državni ligi vzhod se nam je ta trud obrestoval z uvrstitvijo v I. ligo.

Med našimi člani je danes tudi zelo perspektiven mlad balinar, star 16 let, ki je na letošnjem državnem prvenstvu za člane v hitrostnem zbijanju zasedel odlično 3. mesto.

Vsa leta delovanja v klubu smo se ubadali s številnimi težavami, predvsem finančnimi ter slabimi pogoji igranja v slabem vremenu in zimskem času. Pri odpravi mnogih težav nam je pomagal Premogovnik Velenje. Za to se vsem, ki so nam kakorkoli pomagali, zahvaljujemo in si želimo, da bi nam stali ob strani tudi v letu 1997. Vse sodelavce pozdravljamo z rudarskim "srečno"!

Željko Voglar

ZAHVALA

V težkih trenutkih, ki sem jih preživel ob boleči izgubi hčerke Nataše, bi se rad zahvalil gospodoma Čuješu in Semetu ter Rudarski godbi, pevcem, sindikatu SPESS in sindikalni podružnici Jamske mehanizacije, svoji delovni skupini in vsem drugim, ki so v trenutkih neizmerne žalosti sočustvovali z menoj in mi na kakršenkoli način pomagali.

Vojko Ramšak, remont hidravlike

ZAHVALA

Ob smrti mojega moža in očeta

Pavla Laznika

se zahvaljujemo njegovim sodelavcem, posebej Jožici Rošer in Dragici Imperl za vso pomoč v težkih

trenutkih.

Hvala tudi g. Čuješu, g. Semetu za lepe besede, Rudarski godbi, pevcem, častni straži ter vsem njegovim stanovskim kolegom za zadnji "Srečno".

Hvala vsem za denarno pomoč, cvetje in sveče ter izraze sožalja.

žena Jožica, sin Pavli in hčerka Valerija z družino

ZAHVALA

Ob smrti mojega očeta Štefana Noviniča se zahvaljujem sindikalni podružnici in sodelavcem Jame Pesje za darovano cvetje in izraze sožalja.

sin Štefan Novinič

ZAHVALA

Ob smrti moje mame Karoline Zadravec se zahvaljujem sindikalni podružnici obrata HTZ in sodelavcem iz jamomerstva za darovani venec, denarno pomoč in izrečena sožalja.

Stanko Zadravec

ZAHVALA

Ob smrti očeta Antona Pristuška se iskreno zahvaljujem sindikalni podružnici Priprav za darovan venec in izrečeno sožalje.

sin Jože Pristušek z družino

ZAHVALA

Ob smrti najinega očeta se zahvaljujema sodelavcem in sindikalni podružnici Jamske mehanizacije za darovano cvetje in denarno pomoč.

sin Slavko Čuješ z družino in hčerka Olga s sinom

ZAHVALA

Ob smrti najinega očeta Jožeta Pirmanška se zahvaljujema sodelavcem in sindikalni podružnici Jamske mehanizacije za darovano cvetje, izraze sožalja in vso pomoč.

Hvala tudi Rudarski godbi za odigrane žalostinke.

sinova Jože in Dušan Pirmanšek z družinama

Kajenje

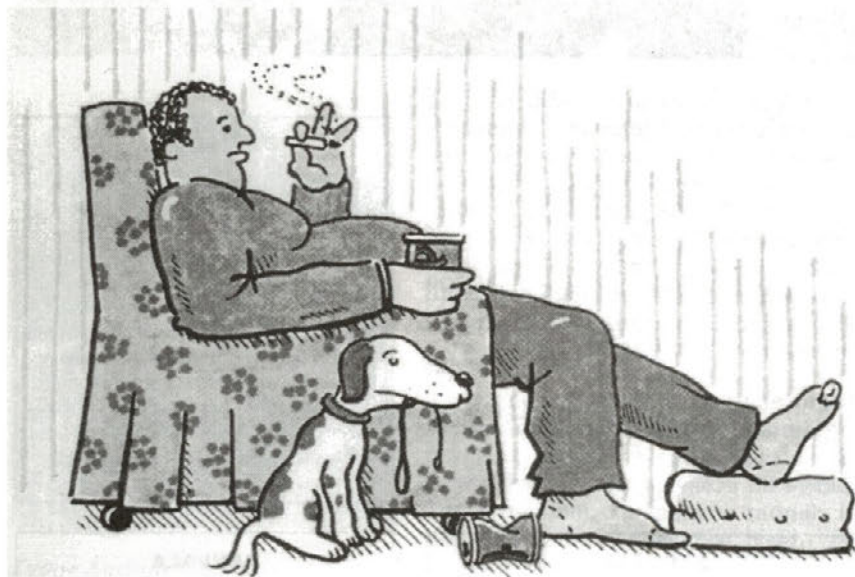
Poraba cigaret je v razvitih zahodnih deželah hitro naraščala do začetka 50. let, prva znastvena poročila o pljučnem raku pa so porabo nekoliko zajezila. Od 1960 do danes je poraba cigaret padla približno za tretjino. Upadanje kajenja pri ženskah je štirikrat nižje kot pri moških. Kajenje postaja značilnost revnih in neizobraženih slojev prebivalstva.

Zgodba o tobaku se za Evropejce začne 12. oktobra 1492. Znameniti pomorščak Krištof Kolumb se je tega dne izkrcal na enem od Bahamskih otokov v bližini Kube. Poleg daril so mu domačini prinesli v dar tudi nenavadno velike posušene liste neznane rastline.

V zahodni Evropi so spoznali tobak šele po zaslugi francoskega poslanika na portugalskem dvoru Jeana Nicota. Konec 16. stoletja se je v Angliji uveljavila razvada uživanja tobaka s kajenjem pipe. Približno v istem obdobju so tobak uvedli tudi v Turčiji, na bližnjem vzhodu in kasneje na Balkanu.

Tobak so dolgo časa predvsem njuhal in žvečili, intenzivno pa so ga pričeli kaditi v dvajsetih letih tega stoletja.

Zaradi sprememb v izdelavi cigaret se je vsebost katrana in nikotina močno spreminjala. Vsebnost katrana se je tako znižala od 35 mg na 13 mg, nikotina pa od 1,3 na 0,1 mg.

Sodobna družba, žal, vse prepogosto predstavlja kulturo droge. V vsakdanjem življenju se uporabljajo različna sredstva za blažitev stresa in bojazni. Po ocenah Svetovne zdravstvene organizacije še vedno kadi več kot polovica moške populacije ter približno četrtina žensk.

Podatki o kajenju v Sloveniji so podobni, kot so bili pred leti v zahodnih deželah. Po študiji Cindi (1991) je kadilo cigarete 40 % pregledanih moških in 29 % žensk.

Odnos do droge in s tem tudi do kajenja zaznajo mladi prek sveta odraslih. Prvi poskusi kajenja so najpogostejši med 7. in 14. letom starosti. Pomemben vpliv imajo naravna radovednost, vrstniki, javni mediji in dostopnost cigaret. Anketa, opravljena med slovenskimi srednješolci (Stergar 1991) kaže, da je 10 % vprašanih poskušilo kaditi pred 10 letom starosti, 17 % med 10. in 13. letom, 30 % vprašanih pa je bilo starejših od 13 let.

Kajenje in rak

Cigaretetni dim je mešanica več kot 4.000 različnih sestavin, med katerimi so številne znane kot farmakološko aktivne, strupene, mutagene in karcinogene. Ni popolnoma jasno, katere od množice sestavin so najpomembnejše pri razvoju raka. Največji karcinogeni učinek tobaka je natkiva, ki so neposredno izpostavljena vplivom cigaretne dima.

Kajenje cigaret je glavni razlog za pljučnega raka. Neposredno ga povezujemo s kajenjem pri 90 % moških in 79 % žensk. **Pri kadilcih je tveganje za rak na pljučih povečano 22-krat in pri kadilkah 12-krat.**

Pri obeh spolih je tveganje neposredno povezano s številom pokajenih cigaret in trajanjem kajenja. Prenehanje kajenja zmanjša tveganje za raka pljuč, še vedno pa je višje kot pri nekadilcih.

Kajenje je glavni vzrok za sicer redek rak žrela, učinek kajenja pa močno poveča uživanje alkohola. Podobno velja za raka v ustni votlini.

Tudi pri nastanku raka požiralnika ima kajenje pomembno vlogo, povezujejo pa ga tudi s pojavom raka mehurja, trebušne slinavke, ledvic, želodca in nekaterih oblik levkemije.

Bolezni srca in žilja

Kajenje je pomemben člen v razvoju ateroskleroze ter poleg zvečanega krvnega tlaka in zvišanih maščob eden glavnih vzrokov za srčno-žilne bolezni. Podobno kot v zahodnih deželah so tudi v Sloveniji srčno-žilne bolezni najpogostejši vzrok smrti.

Zaradi vpliva na sposobnost zlepljanja trombocitov ter manjšega učinka aspirina, smo pri kadilcih priča pogostejšim trombozom.

Kajenje se vpleta tudi v presnovo maščob. Tako se pomembno zveča celotni serumski holesterol in VLDL ter zmanjša HDL (dobrodelni) holesterol. Poveča se tudi koncentracija krvnega sladkorja.

Koronarna bolezen

Kajenje povzroči povečano potrebo po kisiku, hkrati pa zmanjša njegovo dostavo srčni mišici.

Kadilci imajo približno 70 % večje tveganje za srčni infarkt oziroma smrt zaradi koronarne bolezni, pri hujših kadilcih pa je tveganje še večje.

Pri bolnikih s koronarno boleznijo kajenje povzroča pogostejše in daljše epizode slabšega pretoka čez srčno mišico, pojav bolečin, motenj srčnega ritma ali znakov srčnega popuščanja. Pri kadilcih je povečano tudi tveganje za nenadno srčno smrt.

Pri kajenju se zmanjša tudi učinkovitost nekaterih zdravil ali pa je njihova koncentracija v krvi znižana.

Pomemben ukrep v preventivi koronarne srčne bolezni je opustitev kajenja. V framinghamski študiji ugotavljajo 20-odstotno znižanje tveganja za srčno kap 2 leti po opustitvi kajenja pri kadilcih, ki so prej kadili do 10 cigaret dnevno, ter 60-odstotno znižanje pri tistih, ki so prej kadili 60 cigaret dnevno. Pri kadilkah je bilo tveganje kar 3-krat večje kot pri nekadilkah. Po opustitvi ka-

št. dnevno pokajenih cigaret	količnik tveganja za smrt zaradi pljučnega raka
0	1,0
1-10	5,5
11-19	11,2
20	14,2
21-31	20,4
več kot 31	22,0

jenja se je tveganje izenačilo z nekadilkami šele po 10. letih nekajenja.

Možgansko - žilne bolezni

Kadilci imajo zmanjšan pretok skozi možgansko žilje, ki se pomembno poveča po opustitvi kajenja.

Možganska kap je pri kadilcih pogostejša 1,5 do 3-krat bolj kot pri nekadilcih. Tveganje napreduje s številom dnevno pokajenih cigaret. Pri ženskah tveganje pomembno poveča je-manje kontracepcijskih tablet.

Povišan krvni tlak

Kajenje povzroči prehodni porast krvnega tlaka za 5-10 mm Hg. Učinek nikotina na krvni tlak je kratkotrajni, vendar ima ponavljajoče se kajenje za posledico višje povprečje krvnega tlaka, kar lahko pripelje do hipertenzije z njenimi posledicami. Hkratno uživanje kave in kajenje lahko skupaj povzročita močan porast krvnega tlaka.

Vztrajno kajenje zmanjšuje učinkovitost zdravljenja hipertenzije z vsemi zdravili.

Periferna žilna bolezen

Kajenje cigaret je najpomembnejši dejavnik tveganja za bolezen velikih perifernih žil pri obeh spolih. Vzrok so spremembe, ki jih kajenje povzroča: hiter potek ateroskleroze, pomembna vazokonstrikcija (skrčenje žil) ter potenciranje vpliva drugih dejavnikov tveganja.

Bolezni dihal

Kajenje vpliva na pljuča z več mehanizmi: pojavljajo se spremembe v velikih in malih dihalnih poteh, mešičkih in kapilarah ter v imunskem sistemu. Je najpogostejši povzročitelj (več kot 80 %) kronične obstruktivne pljučne bolezni (KOPB). KOPB narašča s starostjo in je približno 1,8-krat višja pri moških v primerjavi z ženskami, zaradi vse manjših razlik v kajenju pa razmerje v zadnjih letih upada.

Smrtnost pri KOPB je v veliki meri odvisna od dnevne količine pokajenih cigaret in trajanja kajenja. **Tveganje za razvoj KOPB je pri kadilcih 10-krat večje kot pri nekadilcih.**

Poleg tega kadilci pogosteje zbolejajo zaradi akutnih vnetij dihal. Gripa ima pri kadilcih težji potek in je pogosteje smrtna v primerjavi z nekadilci.

Opustitev kajenja postopoma zmanjša tveganje za smrtnost zaradi KOPB. Deset let po opustitvi pade z začetnega količnika 12 na 10, po dvajsetih letih pa na 2.

Kajenje in nosečnost

Novorojenčki mater kadilk so povprečno 100 do 200 g lažji kot pri materah nekadilkah. Pogostost prezgodnjih porodov je pri kadilkah prisotna v 14 % in narašča s številom pokajenih cigaret. Vzrok je predvsem v slabši kvaliteti hemoglobina, slabšem transportu kisika in skrčenju materničnega žilja. Plod ima tako bistveno slabše možnosti za normalen razvoj.

Pasivno kajenje

Izpostavljanje nekadilcev sestavinam, ki nastajajo pri zgorevanju cigaret, se imenuje nepros-tovoljno ali pasivno kajenje.

Cigaretni dim je posledica dveh virov: neposrednega izdihla kadilca in nastalega dima zaradi zgorevanja konca cigarete. Slednji vsebuje večjo vsebnost nevarnih vpljenih sestavin in je izvor

približno 80 % dima v sobi s kadilcem. Pasivni kadilci so tako izpostavljeni mnogim sestavinam tobačnega dima, predvsem ogljikovemu monoksidu in nikotinu. **Preiskave krvi pasivnih kadilcev (ogljikov monoksid), njihove slinice in seča (nikotin) kažejo na podobno vsebnost obeh snovi kot pri lahkih kadilcih (1 do 10 cigaret dnevno).**

Skupne analize več študij kažejo na zanesljivo povezavo pasivnega kajenja s povečanim tveganjem za srčno-žilni zaplet, srčno smrt in pljučnega raka.

Pasivno kajenje vpliva tudi na zdravje otrok staršev kadilcev, zlasti če kadi mati ali če kadita oba. Ti otroci zbolejajo pogosteje zaradi vnetij zgornjih dihal, pljučnice in astme v primerjavi z otroki, ki imajo starše nekadilce. Zaradi hitrega razvoja pljuč v otroštvu posledice pasivnega kajenja vplivajo na pogostost kasnejših bolezni dihal, predvsem kroničnega bronhitisa v odrasli dobi.

Prenehanje kajenja postopoma zmanjšuje odvečna tveganja za nastanek, razvoj in smrtnost za bolezni srca in žilja, dihal in različnih vrst raka. Najmanj so ogroženi tisti, ki niso nikoli začeli kaditi in niso pasivni kadilci.

Mladostnika moramo zato naučiti predvsem dvoje:

1. da zna zavrniti ponujeno cigareto in
2. da se nauči zdravo odzivati v stresnih situacijah.

Za vse tiste, ki kljub vsem spoznanjem o škodljivosti kajenja še vedno ne morejo brez cigarete, pa naslednje:

- **NE KADI V DRUŽBI OTROK, NOSEČNIC IN NEKADILCEV**
- zmanjšaj število pokajenih cigaret
- kadi cigarete z manj nikotina
- ne inhaliraj
- **NIKOLI VEČ NE PRIŽGI CIGARETE!**

Janez Poles,

dr. med. spec. interne medicine

Najučinkovitejši, najenostavnejši in najcenejši ukrep za zaščito nekadilcev pred vplivi kajenja je zagotoviti delovna mesta, šole in javna mesta brez tobačnega dima.

Brez spoznanja, da je kajenje umiranje na obroke, kadilcev seveda ni moč pripraviti do tega, da bi odvrgli cigarete. Le z rednim ozaveščanjem, ustreznimi zakonodajo, cenovno politiko ter agresivnejšim nastopanjem vseh nekadilcev, ki imamo pravico živeti zdravo, bomo nadlogo sodobnega človeka tudi odpravili.

DOLOČILA ZAKONA O OMEJEVANJU UPORABE TOBAČNIH IZDELKOV, KI GA JE DRŽAVNI ZBOR REPUBLIKE SLOVENIJE SPREJEL V OKTOBRU, BODO ZAČELA VELJATI 19. NOVEMBRA 1996!

Z obiska direktorja podjetja na Kitajskem

"Ni hao", Kitajska?

Preden smo 13. oktobra letos v delegaciji predsednika države Milana Kučana odpotovali na Kitajsko, sem po slovarjih, leksikonih in enciklopedijah izbrskal nekaj informacij o tej veliki deželi!

Sedanje ozemlje LR Kitajske obsega okoli 9,6 milijona km² ali 6,4 odstotke kopne površine Zemlje. Po velikosti ozemlja je to tretja največja država na svetu, po številu prebivalstva - ob koncu leta 1995 je imela 1,21 milijarde prebivalcev - pa je prva država sveta.

Razdeljena je na 22 provinc, 5 avtonomnih regij in tri mestna območja. Največ prebivalcev ima provinca Sichuan s 112 milijoni ljudi, največje mestno območje je Shanghai, ki meri 6.431 km² in ima 13,5 milijona prebivalcev.

Leta 1997 bo pod kitajsko upravo prešel sedaj britanski Hongkong, leta 1999 pa še sedaj portugalski Macao. Kitajske oblasti načrtujejo tudi priključitev Tajvana.

V skladu z ustavo iz leta 1982 in amandmaji iz leta 1988 je Kitajska socialistična država z vladavino delavskega razreda. Enopartijski sistem je še vedno temelj državnopolitične ureditve. Kitajska komunistična partija ima okoli 52 milijonov članov. Predsednik države Jiang Zemin je hkrati generalni sekretar partije in vrhovni poveljnik oboroženih sil.

Najvišji zakonodajni organ je Narodni ljudski kongres, ki ima 3.000 posredno voljenih članov s petletnim mandatom, njegova plenarna zasedanja so enkrat letno (običajno dva do tri tedne v marcu ali aprilu). Predsednik državnega sveta (vlade) je Li Peng, podpredsednikov vlade je 6. Sedanji vladi mandat poteče leta 1998.

Kitajska je Slovenijo priznala 27.4.1992, diplomatski odnosi pa so bili vzpostavljeni 12.5.1992. Veleposlanik Slovenije v Pekingu je gospod Ivan Seničar.

Slovenska podjetja imajo v Pekingu le še eno predstavništvo, in sicer ga ima Kovintrade Celje (predstavnik je Nune Burzevski); predstavnik Slovenijalesa je Kitajsko zapustil junija lani, predstavnik Smelta pa 1. julija letos.

Po podatkih RS je bila blagovna menjava Slovenije s Kitajsko leta 1995 58,2 milijona US \$, od tega je bil naš izvoz 5,4 milijona US \$ in uvoz 52,4 milijona US \$.

Ministrstvo za premogovno industrijo vodi minister Wang Senhao, ministrstvo za električno industrijo pa minister Shi Dazhen.

Kitajska je 11. svetovna izvoznica. Doslej je bilo tu odobrenih več kot 255.000 projektov s tujim kapitalom, samo v letu 1995 jih je bilo 37.126. Na Kitajskem dela več sto tisoč podjetij s tujim kapitalom, največ japonskih, iz Hongkonga, ZDA, Tajske, Republike Koreje in Nemčije.

Inflacija v letu 1995 je bila 14,8 %, rast GDP je bila 10,2 % (695,5 milijarde US \$), devizne rezerve so 73,5 milijarde US \$, dolgovi tujini pa 100 milijard US \$ in menjava 280 milijard US \$ (izvoz 148 milijard US \$).

Obseg poslovanja Kitajske s Slovenijo je nizek, negativni saldo na naši strani stalno narašča, slovenska podjetja pa za razliko od mnogih drugih gospodarstev na to tržišče ne prodirajo načrtno. Naše gospodarstvo se boji skupnih vlaganj, čeprav je joint venture (skupne naložbe, sodelovanje) tukaj glavni model za ekonomsko sodelovanje. Naše gospodarstvo ne Kitajskem ni konkurenčno zaradi naših visokih cen, ki so posledica visokih cen vhodnih surovin in stroškov dela.

Na Kitajskem so možni nakupi cenejših in kvalitetnih proizvodov, surovin, mogoča je skupna proizvodnja s cenejšo delovno silo, naš izvoz znanja in tehnologije ter opreme po primernih cenah.

Osnovna denarna enota na Kitajskem je 1 Yuan, ki se deli na 10 Jiaov in ta v 10 Fenov (1 US \$ je 8,2 Yuana).

Kar 860 milijonov Kitajcev živi od kmetijstva, čeprav je kmetijstvo najbolj šibka gospodarska panoga (premalo obdelovalne zemlje, pogoste katastrofalne suše, poplave...). Največji je pridelek žita (465 milijonov ton leta 1995).

Plače delavcev in uslužbencev so se v letu 1995 realno dvignile za 3,8 % in so dosegle poprečno letno višino 5.500 Yuanov (okoli 660 dolarjev). Za osebno

potrošnjo potrebuje Kitajec poprečno na leto 515 dolarjev.

V mestih znaša poprečna stanovanjska površina na prebivalca 6,2 m², na vasi pa več kot 20 m². Na Kitajskem je danes okoli 145 milijonov prebivalcev nepismenih (poznajo manj kot 50 od skupno 61.000 znakov pisave). Srednje šole obiskuje ali jih je končalo 35,9 % prebivalcev, višje in visoke šole pa 2,91 % prebivalcev.

Proizvodnja premoga na Kitajskem znaša 1,2 milijarde ton na leto. 90 % premoga nakopljejo v premogovnikih s podzemnim pridobivanjem; kitajske premoške rezerve so bile leta 1992 ocenjene na 9.300 milijard ton.

Uradni podatek iz leta 1993 je, da je zaradi nesreč v kitajskih rudnikih umrlo več kot 10.000 ljudi. Učinki v premogovnikih so nizki in znašajo med 0,7 t/delavca v krajevnih premogovnikih do 1,59 t/delavca v državnih premogovnikih.

V devetem petletnem planu premogovnikov imajo zapisane tele usmeritve:

- premogovniki, ki imajo debel sloj premoga, naj uporabljajo popolnoma mehanizirane širokočelne odkope,
- stroške je treba znižati za 10 %, ekonomsko storilnost pa povečati za 30 %,
- uvajati je treba etažno odkopavanje z rušenjem krovnine,
- reševati je treba problematiko izbruhov plinov, nevarnosti premogovega prahu in jamskih požarov,
- na mehaniziranih odkopih je treba doseči večjo koncentracijo proizvodnje,

- razvijati je treba ekološko sprejemljivo tehnologijo pridobivanja premoga.

Sicer pa je splošno znano, da Kitajci ne znajo delati skupaj; za zahodnjake je timsko delo normalno, Japonci so rojeni timski delavci, ki ne znajo delati sami.

To potrjuje tudi naslednja anekdota!

Turistični vodič z dvignjeno zastavico vodi skupino turistov po mestu. Za njegovim hrbtom se dogaja tole:

Japonci zvesto sledijo vodičevi zastavici,

Kitajci se med seboj kregajo in se ne morejo sporazumeti, zakaj naj bi šli po poti, ki jo ubira vodič,

Indijci navidezno sledijo zastavici, na koncu pa se izgubijo.

In, če sem v naslovu reportaže povprašal "Ni hao", Kitajska? (Kako si, Kitajska?), lahko ta prvi del zapisa po vseh doživetjih in ugotovitvah mirno zaključim takole: "meiou venti" (ni problema), "qing cou" (prosimo, sedite), "qing he cha" (izvolite čaj). Pa še "xiexie" (hvala) in "you ma pijiu" (ali imate pivo?). Temperatura zraka v Shanghaju je sedaj namreč več kot 30°C.

Franc Žerdin

Med člani številne gospodarske delegacije, ki je spremljala predsednika države Milana Kučana na obisku na Kitajskem od 13. do 19. oktobra, je bil tudi direktor našega podjetja dr. Franc Žerdin. Namen njegovega obiska na Kitajskem je bila navezava poslovnih stikov s kitajskim ministrstvom za rudarstvo in pogovori o prodaji znanja naših rudarskih strokovnjakov o pridobivanju premoga iz debelih slojev po velenjski odkopni metodi. Naše podjetje naj bi na kitajskem trgu nastopilo skupaj z nemškim proizvajalcem odkopne opreme DBT in po besedah dr. Žerdina obstajajo realne možnosti za sodelovanje s Kitajsko na tem področju.

5000003638,6

COBISS o

Kakovost smo ljudje

V Ljubljani je 23. septembra gostoval "guru evropske kakovosti" Danec Claus Moeller, doktor znanosti s področja trženja in s področja psihologije. Organizator izobraževanja Gospodarski vestnik je to predavanje označil za dogodek leta. In vsi, ki smo Clausa Moellerja poslušali, smo s tem soglašali.

Claus Moeller je pred dvajsetimi leti ustanovil podjetje Time Manager International. Danes je to podjetje komisija Evropske zveze razglasila za podjetje številka ena na področju izobraževanja. S svetovanjem velikim podjetjem, kot so British Airways, Coca-Cola, SAS, Sony pa tudi nogometnim reprezentancam, si je ustvarilo velik sloves.

Moeller pravi, da enake zakonitosti kot za nogometno moštvo veljajo tudi za podjetja. Skupni cilj in skupno delovanje za realizacijo ali zavzetost vsakega posameznika za dosego cilja, uživanje v delu, ponos, da si član teama, razvoj vsakega posameznika in uveljavitev njegovih močnih točk, osebna odgovornost za uspehe oziroma neuspehe - vsak igra za svojo zmago in za zmago svojega teama. Temu pravi Moeller "employeeeship". Ta pojem je razvil Claus Moeller sam. Kadar so vsi zaposleni globoko predani obstoju in razvoju podjetja, je v podjetju prisotna "employeeeship kultura".

Pri svojem delu se Moeller oklepa tradicionalnih evropskih vrednot in jih postavlja nasproti ameriškim in japonskim teoretikom kakovosti. Za Američane je najpomembnejši rezultat, za Japonce odnosi in kakovost. Moeller pa v medsebojno odvisnost postavlja vsa tri področja uspešnosti: produktivnost, odnose in kakovost.

Kakovost je zanj celovita, kadar se pojavlja na osebni, teamski nivoju, v izdelku, v storitvah in v celem podjetju. Zgolj certifikat kakovosti ni dovolj za uspešnost. Kakovost ima dve

dimenziji: trdo in mehko, znati in hoteti. **Kakovost lahko naredijo samo ljudje!**

Za uspešnost podjetja so odgovorni vsi v podjetju - tako vodstvo kot vsi drugi zaposleni. Odgovornost pojmuje Moeller kot nekaj, kar prevzamemo prostovoljno, kar si želimo, kar nam pomeni zadovoljstvo, nam pomaga pri lastnem razvoju.

Dodeljevanje odgovornosti zaposlenim je za vodstvo najboljši način mobiliziranja človeške energije, sposobnosti in ustvarjalnosti v korist celega podjetja in v zadovoljstvo zaposlenih.

Odgovornost za lasten strokovni in osebni razvoj, odgovornost za razvoj oddelka in odgovornost za razvoj podjetja je celovita odgovornost. Ko je Moeller razlagal pojem "employeeeship", ki pomeni predanost, odgovornost, lojalnost, iniciativnost, osebno produktivnost, medosebne odnose, osebno kakovost, pripravljenost, znanje, fleksibilnost, uporabnost in energijo, je to zelo preprosto razložil s primerom "bagger" (bag=vrečka, vrečkar).

To je človek, ki kupcu v trgovini pri blagajni nakupljeno blago zloži v vrečko. Nekdo lahko tako delo podcenjuje, ga dela z nejevoljo, naveličanostjo, češ, saj to sploh ni nikakršno delo. Nekdo drug pa je lahko na tako delo ponosen, ga opravlja z veseljem, je pri tem ustvarjalen - kupcu nakupljeno blago zloži, mu da vrečko v vrečko, kadar nakupi več blaga, da se vrečka ne bi strgala, kupca pospremi do vrat, se mu zahvali za nakup.

Prvi je navaden "vrečkar", drugi "dvojni vrečkar".

Vsak v svojem življenju opravlja različne vloge; je starš, zakonski partner, delavec, sodelavec, vodja, športnik... V svojih vlogah se pojavljamo kot "enojni" ali "dvojni vrečkarji". Večkrat kot smo "dvojni vrečkarji", več zadovoljstva nam to prinaša.

Clausu Moellerju je uspelo veliko svoje pozitivne energije prenesti na udeležence seminarja in s to energijo je lažje biti "dvojni vrečkar".

Vsem, ki želite kaj več izvedeti o tej temi, priporočam knjigo Clausa Moellerja "Employeeeship", ki jo lahko dobite v naši knjižnici.

Božena Steiner, dipl. soc.